

BULLETIN
ODDĚLENÍ ANALYTIKY
A SROVNÁVACÍHO PRÁVA
1/2025

ÚVODNÍK

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

přinášíme Vám letošní jarní číslo Bulletinu oddělení analytiky a srovnávacího práva, jež jako obvykle přináší svým čtenářům anotace významných rozhodnutí i další informace z evropského a zahraničního prostředí.

Vzhledem k tomu, že Nejvyšší soud představil se začátkem roku novou podobu internetových stránek, které prošly dílčí koncepční i obsahovou proměnou s cílem zvýšení jejich uživatelské přívětivosti, drobnou úpravou prošel rovněž i Bulletin. Po devíti letech jsme poupravili rozložení obsahu a celkový vzhled, aby více korespondoval s obecným stylem prezentace Nejvyššího soudu.

Obsah Bulletinu je nyní rozčleněn do tří sekcí – Evropský soud pro lidská práva, Soudní dvůr Evropské unie a Vnitrostátní soudy, které v sobě kromě anotací rozhodnutí zahrnují i související články, jako je např. přehled obsahu Výběru rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva pro justiční praxi či přehled rozhodnutí tohoto soudu proti České republice, anebo případně další články, které se mohou objevit *ad hoc*. Změnil se rovněž způsob registrace k odběru Bulletinu, která nyní probíhá prostřednictvím internetových stránkách Nejvyššího soudu (odkaz naleznete na poslední straně Bulletinu).

Pokud se jedná o anotace obsažené v tomto čísle, Evropský soud pro lidská práva opět vydal řadu podnětných rozhodnutí. Vyzdvihnout lze například rozsudek ve věci Hasmik Khachatryan proti Arménii, kde se Soud mimo jiné poprvé zabíral otázkou existence pozitivního závazku v kontextu čl. 3 Úmluvy umožnit oběti domácího násilí požadovat po pachateli náhradu nemajetkové újmy. Soudní dvůr Evropské unie měl například možnost zaměřit se na podmínky, které je třeba splňovat při určování a úpravách výše platů soudců, a to konkrétně ve věci Sąd Rejonowy w Białymstoku. Z rozhodnutí vnitrostátních vrcholných soudů pak stojí za pozornost například usnesení německého Spolkového soudního dvora, ve kterém se zabýval otázkou, zda je v Německu platný sňatek uzavřený dvěma osobami, které se v okamžiku uzavření manželství nacházely fyzicky v Německu, avšak manželství bylo uzavřeno prostřednictvím videohovoru v USA.

Příjemné čtení Vám přeje

redakce Bulletinu

OBSAH

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

Aktuální judikatura

Cavca proti Moldavsku	... 4
F. D. a H. C. proti Portugalsku	... 6
Ghaoui proti Francii	... 9
Hasmik Khachatryan proti Arménii	... 11

Rozhodnutí proti České republice	... 15
---	--------

Výběr rozhodnutí ESLP pro justiční praxi	... 17
---	--------

SOUDNÍ DVŮR EVROPSKÉ UNIE

Aktuální judikatura

BSH Hausgeräte	... 18
Przedsiębiorstwo A.	... 20
Sąd Rejonowy w Białymstoku	... 21
Società Italiana Lastre	... 23

EVROPSKÉ VRCHOLNÉ SOUDY

Aktuální judikatura

Finsko: Nejvyšší soud	... 25
Německo: Spolkový soudní dvůr	... 27
Rakousko: Nejvyšší soudní dvůr	... 28
Rakousko: Nejvyšší soudní dvůr	... 30

Další novinky ve vztahu k vrcholným soudům

Mezinárodní Newsletter francouzského Kasačního soudu č. 4	... 32
---	--------

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

Aktuální judikatura

Rozsudek ze dne 9. 1. 2025, Cavca proti Moldavsku, č. 21766/22

Zdroj

Navedení státního zaměstnance agentem v utajení ke spáchání kárného provinění, za které byl propuštěn

Úplné znění rozhodnutí

Evropský soud pro lidská práva posuzoval případ, kdy byla testována profesní integrita stěžovatele, státního zaměstnance, který byl v důsledku svého jednání v průběhu testu propuštěn. Stěžovatel namítal, že byl ke spáchání kárného provinění vyprovokován státním agentem jednajícím v utajení. Soud dovodil, že testování profesní integrity samo o sobě nepředstavuje vyprovokování k danému činu a je slučitelné s požadavky čl. 6 odst. 1 Úmluvy. V daném případě však konstatoval porušení práva na spravedlivý proces, jelikož vnitrostátní soudy řádně nepřezkoumaly stěžovatelovo tvrzení, že byl vyprovokován státním agentem, a nedodržely zásadu kontradiktornosti řízení.

Stěžovatel byl vedoucím pododdělení Inspektorátu na ochranu životního prostředí (dále jen „EPI“). Národní protikorupční centrum v něm začalo testovat profesní integritu zaměstnanců, jelikož zde bylo na základě dostupných informací identifikováno riziko korupce. Nutnost provést testování daným způsobem byla schválena soudním rozhodnutím. Dne 22. 5. 2019 někdo zavolal stěžovateli se stížností na nelegální kácení stromů. Na místě označeném volajícím stěžovatel objevil S., který pokácel strom. S. však ve skutečnosti v utajení testoval profesní integritu stěžovatele. Nabídl stěžovateli různé předměty, aby se vyhnul formálnímu řízení. Ty však stěžovatel odmítl a uložil S. pokutu za spáchaný přestupek. S. se následně vrátil do kanceláře stěžovatele, aby prokázal, že pokutu zaplatil. Při této příležitosti stěžovatel informoval S., že musí zkonfiskovat jeho motorovou pilu. Stěžovatel následně sdělil S., že neměl jinou možnost než o přestupku rozhodnout, jelikož si na S. někdo stěžoval a interakci na místě byl přítomen lesník. Zároveň mu však slíbil, že mu v budoucnu pomůže, pakliže mu dá S. vědět předem. S. poté nabídl svou motorovou pilu stěžovateli (zřejmě jako úplatek). Stěžovatel ji přijal a ukázal mu auto, kde ji měl S. nechat. Veškerá tato interakce mezi S. a stěžovatelem byla tajně zaznamenávána.

Stejný soudce, který povolil testování profesní integrity, následně přezkoumal nahrávky a rozhodl, že stěžovatel neuspěl v testu profesní integrity. Stěžovatel však nebyl k danému soudnímu jednání předvolán a nemohl ani v daném řízení učinit žádné podání. Proti danému soudnímu rozhodnutí se mohl odvolat jenom EPI. Na základě tohoto rozhodnutí EPI stěžovatele propustil. Rozhodnutí o propuštění stěžovatel napadl před soudem. Zde uváděl, že byl ke spáchání kárného provinění naveden státním agentem a že sankce mu uložená byla nepřiměřená. Soud však žalobu zamítl jako nedůvodnou, proti čemuž se stěžovatel odvolal. Ve svém odvolání poukázal na to, že mu S. nabízel různé

předměty, a že se tedy nejednalo o pouhé pasivní zaznamenávání probíhajícího deliktu, nýbrž o navádění k přijmutí úplatku. Odvolání však nebylo úspěšné.

Stěžovatel před Soudem namítal, že byl státním agentem ke spáchání kárného provinění naveden (vyprovokován), což mělo za následek porušení jeho práva na spravedlivý proces. Navíc se nemohl vyjádřit v řízení před soudem, který potvrdil výsledky testu jeho profesní integrity.

Soud se nejprve zabíral otázkou, zdali je na předmětný případ použitelná trestní či občanskoprávní větev čl. 6 Úmluvy. Dovodil, že věc spadá pod občanskoprávní větev čl. 6, jelikož v daném případě nebyla naplněna tzv. engelovská kritéria¹, při jejichž (alternativním) splnění by Soud věc posuzoval v rámci trestní větve čl. 6. Soud se zabíral otázkou, zdali a do jaké míry mohou být záruky spravedlivého procesu týkající se použití tzv. agentů provokatérů, které se vztahují na trestní řízení, relevantní pro občanskoprávní řízení vedoucí k propuštění v kontextu testování profesní integrity úředních osob, k němuž údajně došlo vyprovokováním ke spáchání korupčního jednání. Soud dospěl k závěru, že za okolností daného případu existují dostatečné prvky mluvící ve prospěch toho, aby se (s vhodnými modifikacemi) inspiroval zárukami spravedlivého procesu, které ve své judikatuře podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy rozvinul, pokud jde o vyprovokování k činu v rámci trestního řízení. Soud tak následně připomněl i soubor zásad, které se na policejní provokaci aplikují v kontextu trestních řízení. S ohledem na testování profesní integrity osoby Soud dovodil, že samo o sobě nepředstavuje vyprovokování k danému činu a je slučitelné s požadavky čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Důkazy o pochybení vyplývající z testů profesní integrity však mohou být často rozhodující pro výsledek kárného řízení proti dané osobě. Proto si Soud musí být jistý, že při plánování, provádění a vyhodnocování takových testů platí přísné procesní záruky. Tyto musí zahrnovat právo dotčené osoby napadnout výsledky takového testování u soudu a povinnost vnitrostátních soudů řádně se vypořádat s předloženými argumenty, včetně případné námítky navádění státními agenty ke spáchání činu.

Soud neshledal problematickým úvodní stádium, které dle něj poskytovalo dostatečné záruky, jakými byly soudní povolení testu a následný dohled. Soud dále konstatoval, že v kontextu testování profesní integrity má absence předchozí znalosti o zavrženíhodném jednání identifikované osoby menší význam než v trestním řízení. Soud konstatoval, že v případě námtkového testování celé skupiny osob je důležité, aby orgány jasně identifikovaly a prokázaly existenci rizika korupčního jednání v rámci této skupiny. Ve stěžovatelově případě přitom vnitrostátní orgány jasně identifikovaly riziko korupce v rámci EPI, což potvrdil i soudce. Co se týče samotného provedení testu profesní integrity, stěžovatel namítal příliš aktivní roli státního agenta. Soud měl za to, že stěžovatelovo tvrzení o navedení k činu agentem bylo hájitelné a vnitrostátní soudy na ně musely reagovat a vyvodit z něj příslušné závěry.

V daném případě dle Soudu nebylo třeba, aby se zaměřil na otázku, zda skutečně došlo k vyprovokování stěžovatele k činu státním agentem, protože byly zjištěny hrubé procesní nedostatky. Vnitrostátní soud, který přezkoumával problematiku navedení k danému jednání agentem, bez vysvětlení svého závěru shledal, že stěžovatel by porušil pravidla profesní etiky i bez účasti státního agenta. Navíc tak rozhodl bez účasti stěžovatele a bez zohlednění jím předložených důkazů. Dle Soudu přitom nebylo možné v dané věci rozhodnout bez účasti jeho a agenta. Stěžovatel se navíc nemohl proti rozhodnutí odvolat (zatímco druhá strana ano). Vláda tvrdila, že stěžovatel mohl předložit důkazy v rámci soudního řízení, v němž napadl rozhodnutí EPI o svém propuštění. Rozhodnutí o nesplnění testu profesní integrity již však bylo učiněno a vnitrostátní soud v řízení o propuštění stěžovatele k němu musel přihlížet. Dle Soudu tak došlo k porušení čl. 6 odst. 1, jelikož vnitrostátní soudy řádně nepřezkoumaly stěžovatelovo tvrzení, že byl ke svému jednání naveden státním agentem, a nedodržely zásadu kontradiktornosti řízení.

Jana Zápotocká

¹ Rozsudek pléna ze dne 8. 6. 1976, Engel a ostatní proti Nizozemsku, č. 5100/71 a 4 další.

Rozsudek ze dne 7. 1. 2025, F. D. a H. C. proti Portugalsku, č. 18737/18

Zdroj

Porušení práva na respektování rodinného života při navrácení dítěte do země jeho bydlištěÚplné znění rozhodnutíTisková zpráva

V předmětném rozsudku se Soud zabýval případem, ve kterém jako stěžovatelé vystupovali otec a syn. Otec neúspěšně usiloval o získání syna do své výlučné péče, následně s ním odcestoval do Portugalska. Portugalské orgány navrátily syna do země jeho bydliště k matce, která jej měla ve výlučné péči, bez soudního řízení, proti čemuž se otec bránil u Soudu s odvoláním na čl. 8 Úmluvy. Soud kritizoval portugalské orgány za automatické navrácení dítěte bez posouzení rizik, zohlednění nejlepšího zájmu dítěte a práv otce, navíc bez projednání věci v rámci soudního řízení, čímž bylo ze strany vnitrostátních orgánů porušeno právo na respektování rodinného života stěžovatelů. Uzavřel proto, že došlo k porušení čl. 8 Úmluvy ve vztahu k oběma stěžovatelům.

Stěžovateli v předmětném případě byli otec a jeho syn. Po odloučení otce a matky byl jejich nezletilý syn v roce 2013 francouzským soudem svěřen do společné péče rodičů, kdy otci bylo zachováno právo osobně se stýkat se synem, ten však primárně bydlel u své matky. Otec se následně neúspěšně snažil o svěření syna do své péče a o přesun synova hlavního bydliště k němu. Namítal, že se synovi nedostávalo řádného vzdělání, že na něj matka byla agresivní, nezajišťovala jeho pravidelné lékařské prohlídky, a syn byl proto v ohrožení. V roce 2017 si otec při vyzvedávání syna ze školy všiml, že je zraněn. Zranění mělo být podle otce způsobeno matkou dítěte. Otec v důsledku toho o několik dní později nevrátil syna zpět matce, ale odcestoval s ním do Portugalska. Zmizení dítěte nahlásila matka policii. Otec následně na konci roku 2017 znovu požádal u francouzského soudu o přesun hlavního bydliště dítěte k sobě, avšak soud rozhodl tak, že dítě svěří do výlučné péče matky a omezil otcova práva stýkat se s dítětem, s tím, že nebylo prokázáno, že by zranění dítěte způsobila matka. Matka měsíc po odcestování otce se synem požádala francouzské orgány o navrácení syna podle Haagské úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí² (dále jako „Haagská úmluva“). Žádost byla zaslána příslušnému portugalskému orgánu. Na začátku roku 2018 byl na otce vydán evropský zatýkácí rozkaz pro únos dítěte a zároveň byla podána žádost o vyhledání a nalezení dítěte skrze Schengenský informační systém, podle které měla být v případě nutnosti přijata veškerá potřebná opatření, včetně vzetí dítěte do péče příslušných orgánů.

Otec mezitím požádal v Portugalsku o svěření syna do výlučné péče. Portugalská policie však v reakci na výše uvedenou žádost o vyhledání a nalezení v ranních hodinách dítě vyzvedla ze školy a několik hodin ponechala na policejní stanici. Ve stejnou dobu byl otec na základě evropského zatýkácího rozkazu zatčen. Později toho dne bylo dítě předáno matce na základě rozhodnutí státního zastupitelství. Portugalský soud posléze nevyhověl výše uvedené

² Haagská úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí ze dne 25. října 1980.

žádosti otce o svěření do péče, jelikož dospěl k závěru, že není příslušný v této věci rozhodovat, přičemž odkázal na ustanovení čl. 17 nařízení Brusel II bis.³

Otec coby první stěžovatel, zároveň zastupující syna coby druhého stěžovatele, s odvoláním na čl. 6 odst. 1 Úmluvy tvrdil, že řízení vedené portugalským státním zastupitelstvím na žádost francouzských orgánů bylo nespravedlivé. Zároveň namítal porušení čl. 8 Úmluvy, jelikož dle jeho názoru mělo dojít k navrácení druhého stěžovatele jeho matce, aniž by bylo posouzeno, zda dítěti hrozilo vážné nebezpečí újmy, a způsobem, který porušil právo obou stěžovatelů na respektování soukromého a rodinného života. Namítal rovněž absenci účinných opravných prostředků podle čl. 13 Úmluvy. Soud se rozhodl námitky stěžovatelů posoudit pouze ve vztahu k čl. 8 Úmluvy.

Soud připomněl, že Úmluva musí být aplikována v souladu s principy mezinárodního práva. Co se závazků smluvních států plynoucích z čl. 8 Úmluvy při navrácení dětí jejich rodičům týče, měly by být vykládány ve světle požadavků Haagské úmluvy. Pokud se rozhodování týká dětí, v první řadě je nutné brát ohled na jejich nejlepší zájem, což podle Soudu vyplývá i z ustanovení Haagské úmluvy. Ve vztazích mezi členskými státy Evropské unie pak pravidla týkající se únosů dětí obsažená v nařízení Brusel II bis doplňují pravidla obsažená v Haagské úmluvě. Oba zmíněné nástroje spojují nejlepší zájem dítěte s obnovením *statu quo* prostřednictvím rozhodnutí o okamžitém navrácení uneseného dítěte do státu jeho obvyklého bydliště v případě nezákonného únosu. Zároveň ale zohledňují skutečnost, že nenavrácení se někdy může ukázat jako odůvodněné z objektivních důvodů, které odpovídají nejlepšímu zájmu dítěte. Těmi jsou v případě návratu dítěte vystavení fyzické nebo duševní újmy nebo jiné uvedení do nesnesitelné situace ve smyslu čl. 13 písm. b) Haagské úmluvy.

Ve vztahu k předmětnému případu Soud poznamenal, že navrácením dítěte portugalskými orgány matce bylo zasaženo do rodinného života stěžovatelů ve smyslu čl. 8 Úmluvy. Soud tak dále posuzoval, zda byl takový zásah v souladu s právem, sledoval jeden nebo více legitimních cílů a zda byl nutný v demokratické společnosti. Dospěl k závěru, že portugalské orgány se se situací nevypořádaly v souladu s Haagskou úmluvou. K námitce, že portugalské orgány nemohly vyhovět žádosti francouzských orgánů, protože nevěděly, kde se dítě nachází, Soud konstatoval, že portugalské orgány měly povinnost v souladu s čl. 2 a 7 Haagské úmluvy přijmout veškerá vhodná opatření ke zjištění této informace. I přes oznámení otce o místě pobytu dítěte a místě, kde dítě navštěvuje základní školu, a později také vyhledání dítěte policií na základě žádosti skrze Schengenský informační systém, po kterém již portugalským orgánům nic nebránilo ve splnění závazků plynoucích z Haagské úmluvy, nepodnikly příslušné portugalské orgány žádné kroky pro splnění těchto závazků. Podle názoru Soudu tak došlo na straně portugalských orgánů k nedostatečnému jednání, komunikaci a koordinaci v reakci na žádost francouzských orgánů.

Dítě bylo po vypátrání policií navráceno matce na základě rozhodnutí portugalského státního zastupitelství, aniž by bylo zahájeno soudní řízení, přičemž orgán příslušný podle Haagské úmluvy neučinil v tomto ohledu žádné kroky. Vláda tvrdila, že dítě bylo navráceno v souladu s ustanoveními nařízení Brusel II bis. Soud však z dostupných informací dospěl k závěru, že nic nenasvědčovalo tomu, že bylo požádáno o navrácení dítěte podle uvedeného nařízení. Soud měl tedy za sporné, zda k navrácení dítěte jeho matce došlo v souladu s právem, jak požaduje čl. 8 odst. 2 Úmluvy. Uzavřel však, že za okolností předmětného případu není nutné, aby dospěl k závěru ohledně zákonnosti uvedeného postupu. Soud se dále spokojil se zjištěním, že zásah do práva garantovaného Úmluvou byl učiněn s legitimním cílem chránit práva druhých, konkrétně matky a dítěte.

Soud se tak následně zabýval pouze otázkou, zda byl zásah do práv stěžovatelů nezbytný v demokratické společnosti. Nejprve zkoumal procesní požadavky podle čl. 8 Úmluvy. K těm Soud konstatoval, že způsob projednání případu nebyl

³ Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000.

v souladu s Haagskou úmluvou a zbavil tak stěžovatele jejich procesních práv. První stěžovatel totiž nebyl po zadržení vyslechnut, tudíž se nemohl vyjádřit k nebezpečí hrozícímu dítěti při navrácení jeho matce, jak je uvedeno v čl. 13 písm. b) Haagské úmluvy, kterého se následně dovolával před Soudem. Prvnímu stěžovateli tak nebyly poskytnuty procesní záruky plynoucí ze zmíněného ustanovení, z důvodu zadržení policií se navíc nacházel ve zranitelné situaci. Druhý stěžovatel, kterému bylo v předmětné době sedm let, zřejmě také nebyl vyslechnut. Soud připomněl, že povinnost vyslechnout dítě se odvíjí od okolností konkrétního případu, ke kterým patří jeho věk a vyspělost. Dále zmínil, že v žádném soudním řízení, které se dotýká práv dětí podle čl. 8 Úmluvy, nelze tvrdit, že děti schopné formulovat své vlastní názory byly dostatečně zapojeny do rozhodovacího procesu, pokud jim nebyla poskytnuta možnost být vyslechnuty a vyjádřit tak svůj názor. Soud proto shrnul, že ani jeden ze stěžovatelů neměl možnost vyjádřit v rámci předmětného řízení svůj názor. Pokračoval, že první stěžovatel nevěděl o řízení týkajícím se předání dítěte matce, které bylo zahájeno státní zastupitelstvem, a nebyl informován o rozhodnutí předat dítě matce, čímž mu bylo znemožněno se proti němu bránit. Přístup k uvedeným informacím stěžovatel získal až o několik dní později na vlastní žádost. Těmito faktory byl podle Soudu umocněn naprostý nedostatek jakékoli procesní ochrany stěžovatelů.

Soud byl toho názoru, že se portugalské orgány nezabývaly žádostí o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy rychle a efektivně, ale místo toho automaticky navrátily dítě na základě žádosti o vyhledání a nalezení skrze Schengenský informační systém, čímž přiznaly větší váhu vzájemnému uznávání rozhodnutí a nejlepšímu zájmu matky na úkor posouzení nejlepšího zájmu dítěte a otce, tedy stěžovatelů. K tomu Soud připomněl, že podle čl. 8 Úmluvy musí vnitrostátní orgány dosáhnout rovnováhy mezi zájmy dítěte a rodičů, přičemž zvláštní význam má být přikládán nejlepšímu zájmu dítěte, který může nad zájmem rodičů převážet. Rodič zejména nemůže mít podle čl. 8 Úmluvy nárok na přijetí opatření, která by poškodila zdraví a vývoj dítěte.

Nedostatek jakéhokoliv vyhodnocení rizik ze strany portugalských orgánů a absence soudního řízení proto bránily Soudu v posouzení, zda byly brány v potaz nejlepší zájmy dítěte a zda rozhodnutí o jeho navrácení bylo dostatečně a relevantně odůvodněno pro účely čl. 8 odst. 2 Úmluvy. Na základě uvedeného dospěl Soud k závěru, že dotčený stát nezaručil právo stěžovatelů na respektování rodinného života, jelikož nedodržel procesní požadavky podle čl. 8 Úmluvy.

Na závěr Soud ve vztahu k vykonání žádosti na vyhledání a nalezení dítěte portugalskými orgány uvedl, že donucovací opatření vůči dětem nejsou žádoucí nebo mohou být dokonce úplně vyloučena z důvodu nejlepšího zájmu dítěte. V projednávaném případě Soud považoval skutečnost, že dítě bylo po vyzvednutí ze školy několik hodin drženo na policejní stanici, na které byl navíc ve stejnou dobu v důsledku zatčení držen také jeho otec, a na státním zastupitelství, za dostatečnou ke konstatování, že s dítětem nebylo nakládáno s dostatečnou mírou péče a citlivosti či s ohledem na jeho osobní situaci a blaho a s respektem k jeho psychické integritě. Vláda navíc i přes existenci vnitrostátních ustanovení o ochraně dětí neprokázala, že policii asistovali nebo byli požádáni o pomoc profesionálové jako psychologové či sociální pracovníci. Vnitrostátní orgány měly navíc povinnost dítěti poskytnout potřebnou pomoc a podporu, a to buď ve škole nebo ve specializovaném zařízení, namísto ponechání na policejní stanici spolu s jeho zatčeným otcem. Podle Soudu tak vnitrostátní orgány nedostály svým pozitivním závazkům podle čl. 8 Úmluvy. Zásah do práv stěžovatelů tedy nebyl nezbytný v demokratické společnosti. Soud proto uzavřel, že došlo k porušení čl. 8 ve vztahu k oběma stěžovatelům.

David Anděl

Rozsudek ze dne 16. 1. 2025, Ghaoui proti Francii, č. 41208/21**Použitím zbraně policistou v rámci nutné obrany nedošlo k porušení čl. 2 Úmluvy**Úplné znění rozhodnutí

Policista v rámci nutné obrany kolegy postřelil stěžovatele, jenž utrpěl vážná zranění a stal se tak trvale invalidním. Evropský soud pro lidská práva neshledal porušení čl. 2 Úmluvy v jeho hmotněprávním ani procesním aspektu. Vyšetřování střelby, byť probíhalo několik let, za což dostal stěžovatel od svého státu odškodné, bylo jinak nestranné, nezávislé, účinné a přiměřené. Soud přijal závěry francouzských vnitrostátních orgánů, podle nichž bylo jednání stěžovatele interpretovatelné jako hrozba, a reakce policisty byla tudíž adekvátní situaci a spadala do mezí „obranu proti nezákonnému násilí“ dle čl. 2 odst. 2 písm. a) Úmluvy.

Stěžovatel se v dubnu 2009 nacházel na parkovišti ve francouzském městě Tours. Ve stejnou dobu na parkoviště přijeli policisté noční hlídky z oddělení se psy a rozhodli se provést namátkovou kontrolu přítomné osoby. V okamžiku, kdy stěžovatel policisty spatřil, nasedl do auta a vyjel směrem k jednomu z nich. Jelikož stěžovatel nerespektoval výzvy k zastavení, druhý policista na něj vystřelil, aby odvrátil nebezpečí, které hrozilo jeho kolegovi. Jednou kulkou stěžovatele zasáhl a způsobil mu poranění míchy vedoucí k celkové paraplegii dolních končetin.

Ihned po událostech zahájilo státní zastupitelství vyšetřování trestného činu úmyslného násilí proti úřední osobě spáchaného se zbraní. Bylo zajištěno místo činu a odděleně vyslechnuti zapojení policisté. Z vyšetřování vyplynulo, že zásah policisty byl přiměřený a v mezích nutné obrany, neboť jeho kolegovi hrozilo ze strany stěžovatele nebezpečí. Proto státní orgány nezahájily trestní řízení vůči policistovi, ale pouze vůči stěžovateli. Vyšetřování jednání policisty začalo až v prosinci 2009, kdy na něj stěžovatel podal trestní oznámení pro pokus o zabití, tedy osm měsíců po dané události. Trvalo nakonec několik let, přičemž některé úkony (konfrontace, znalecký posudek střel a vozidla stěžovatele) byly provedeny až na jeho samotném závěru. Případ řešil i francouzský Kasační soud a věc byla nakonec rozsoudena v roce 2021. Stěžovatel byl uznán vinným a policista, který se uchýlil ke střelbě, byl zproštěn obžaloby.

Stěžovatel následně podal žalobu proti státu na náhradu nemajetkové újmy za nepřiměřenou délku vyšetřování, kterou mu stát přiznal a vyplatil. Stěžovatel dále podal stížnost k Soudu, v níž zpochybnil zproštění obžaloby policisty. Opíral se o čl. 2 Úmluvy jak v jeho hmotněprávním, tak procesním aspektu.

Soud se na prvním místě vyjádřil k procesní stránce případu. Úmluva povazuje smluvní státy vést při podezření na porušení jejího čl. 2 účinné vyšetřování. Vyšetřovatelé musí být v nezávislém a nestranném postavení, musí posoudit všechny skutkové okolnosti a v tomto případě rovněž zjistit, zda bylo použito síly odůvodněné. To vše je třeba provést bez průtahů a důkladně. V projednávané věci bylo vyšetřování skutku státním zástupcem zahájeno ještě daný den, kdy taktéž proběhl výslech zúčastněných policistů. Výsledky vyšetřování jednoznačně ukázaly na trestní odpovědnost stěžovatele a přiměřenost reakce policisty; z toho důvodu nebylo s druhým jmenovaným zahájeno trestní řízení. Neprokázala se ani možná institucionální vazba vyšetřovatelů případu vůči vyšetřovaným policistům.

Soud ovšem seznal, že délka řízení vykazovala průtahy a období nečinnosti. Poukázal zejména na fakt, že vyšetřování zranění utrpěných stěžovatelem začalo až na jeho návrh, a to o osm měsíců později, a první konfrontace a znalecké posudky střel a vozidla byly nařízeny až na úplném konci vyšetřování. Soud ale konstatoval, že tyto nedostatky neměly vliv na schopnost vnitrostátních orgánů zjistit relevantní skutečnosti ani na určení, zda bylo použítí síly přiměřené a nezbytné. Státní orgány nedokázaly objasnit pouze dvě okolnosti případu, avšak dle Soudu je toto omluvitelné vzhledem k tomu, že se vše seběhlo v rámci vteřin a události nebyl přítomen žádný objektivní svědek. Soud připomněl, jak vyplývá i z jeho judikatury, že čl. 2 sice zaručuje účinné vyšetřování, už ovšem ne jeho konkrétní výsledek.⁴ Ne všechna vyšetřování porušení čl. 2 končí odsouzením⁵ a zpochybňování závěrů vnitrostátních soudů by porušovalo princip subsidiarity⁶. Proto se Soud opřel o závěry francouzského Kasačního soudu a uzavřel, že jednání policisty nepřekročilo rámec nutné obrany a policista tudíž není trestně odpovědný. Za nepřiměřenou délku řízení byl stěžovatel státem po právu odškodněn, jinak řízení proběhlo nestranně, nezávisle, účinně a přiměřeně. Článek 2 Úmluvy tedy v procesní rovině porušen nebyl.

Dále se Soud vyjádřil k hmotněprávnímu aspektu čl. 2. Jeho znění upravuje podmínky, za kterých se lze legitimně uchýlit k použití síly, jež může vést až k neúmyslnému zabití. Sílu lze použít v případě absolutní nutnosti za předpokladu, že je použita v mezích odst. 2. V projednávané věci se jednalo o obranu kolegy policistou „proti nezákonnému násilí“ dle odst. 2 písm. a). V případě úřední osoby musí být ještě splněna podmínka „upřímného přesvědčení“ ohledně hrozícího nebezpečí, i kdyby se nakonec toto přesvědčení ukázalo jako chybné.

Soud zdůraznil, že tvrzená porušení tohoto ustanovení musí být mimořádně pečlivě posuzována, zejména co se týče jednání úřední osoby a všech okolností případu včetně platné právní regulace smluvního státu. Konstatoval, že v projednávané věci skutkové okolnosti případu souhlasily se zjištěnými skutečnostmi a důkazy. Dále připomněl, že policejní kontrola nebyla plánovaná a nejednalo se o oddělení policie specializující se na potírání trestné činnosti. V daném okamžiku nadto nebyl čas na varovný výstřel; vše se odehrálo v rozmezí několika vteřin. Soud nemůže spekulovat nad konkrétní možností policistů využít jiného obranného prostředku, jako by byla např. střelba na kola vozidla anebo jiné zneškodňující prostředky. Ačkoli by bylo žádoucí upřednostňovat prostředky, které nejsou smrtící, Soud nemůže určit státu jeden preferovaný mechanismus řešení situace. Takové univerzální řešení by totiž nikdy nezahrnulo všechny možné proměnné a pouze by vystavilo orgány činné v trestním řízení nebezpečí. Z toho důvodu Soud nepřistoupil k vlastnímu posouzení situace, ale vycházel ze zjištění vnitrostátních soudů, které byly dle něj dostačující.

Policistou zvolená reakce byla dle Soudu adekvátní, odůvodněná a přiměřená. Jednání stěžovatele nasvědčovalo tomu, že se chystá ohrozit život prvního policisty. Jednající policista tak mohl zcela jasně usoudit, že jeho kolega čelí vážnému nebezpečí, a uchýlit se k danému zásahu. Jeho přesvědčení ohledně hrozícího nebezpečí bylo upřímné a opravdové. Tyto závěry jsou založené na kompletní důkladné analýze důkazů a skutečností vnitrostátními orgány. Stěžovatel navíc nepředložil žádný důkaz svědčící o opaku. Jednání policisty bylo v rámci „absolutní nezbytnosti“ a použitá síla (dva výstřely) nebyla s ohledem na veškeré okolnosti nepřiměřená. Z toho důvodu Soud uzavřel, že ani z hmotněprávního aspektu nebyl čl. 2 Úmluvy porušen.

Eva Koziorková

⁴ Rozsudek velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ze dne 7. 7. 2011, Al-Skeini a ostatní proti Spojenému království, č. 55721/07

⁵ Rozsudek velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ze dne 24. 3. 2011, Giuliani a Gaggio proti Itálii, č. 23458/02.

⁶ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 23. 5. 2019, Chebab proti Francii, č. 542/13.

Rozsudek ze dne 12. 12. 2024, Hasmik Khachatryan proti Arménii, č. 11829/16

Zdroj

Porušení čl. 3 Úmluvy v kontextu domácího násilí spáchaného na stěžovatelceÚplné znění rozhodnutíTisková zpráva

Evropský soud pro lidská práva se zabíral případem domácího násilí spáchaného na stěžovatelce jejím manželem. V daném případě Soud naznal, že nebyla splněna povinnost přijmout právní úpravu postihující domácí násilí a poskytující opatření na ochranu proti němu. Také konstatoval, že došlo k porušení povinnosti neprodleně reagovat na oznámení domácího násilí. Vnitrostátní orgány také porušily procesní závazky plynoucí z čl. 3 Úmluvy tím, že došlo ke zmírnění právní kvalifikace trestného činu a následnému prominutí výkonu uloženého trestu v důsledku amnestie. Konečně se také Soud poprvé zabíral otázkou existence pozitivního závazku v kontextu čl. 3 umožnit oběti domácího násilí požadovat po pachateli náhradu nemajetkové újmy. Tuto Soud odpověděl kladně a následně konstatoval, že v daném případě došlo k porušení této povinnosti.

Stěžovatelka byla v církevním obřadu provdána za S. H., s nímž měla dvě děti. Její vztah s manželem se postupem času zhoršil, S. H. začal nadužívat alkohol a pod jeho vlivem se s ní hádal, obtěžoval ji, vyhrožoval jí a uchýlil se vůči ní k fyzickému násilí. Stěžovatelku napadl dne 5. 5. 2013, kdy ji mimo jiné uhodil do hlavy a následně do ní na zemi kopal, tloukl a uhodil ji židlí. Stěžovatelka utrpěla řadu zranění, včetně různých ran a otřesu mozku. Koncem května toho roku přitlačil S. H. k ruce stěžovatelky hořící cigaretu a vyhrožoval jí násilím, pakliže ho stěžovatelka podvádí. Dne 16. 6. 2013 udeřil S. H. stěžovatelku do ucha a surově ji bil a kopal. Den po tomto útoku byla stěžovatelka přijata do nemocnice, kde jí byla poskytnuta lékařská péče a její zranění byla zaznamenána. Stěžovatelka odmítla hospitalizaci a vyhledala podporu nevládní organizace specializující se na ochranu obětí před domácím násilím, která jí poskytla přístřeší po dobu jednoho měsíce. Nemocnice informovala o návštěvě stěžovatelky policii. Stěžovatelka byla následně pozvána na policii, aby zde podala trestní oznámení, to však toho dne (den po návštěvě nemocnice) stěžovatelka odmítla. Vyjádřila se však v tom smyslu, že ji zbil manžel. Z nařízeného lékařského vyšetření stěžovatelky vyšlo najevo, že utrpěla otřes mozku, zlomeninu nosu, uzavřené kraniocerebrální trauma, prasknutí ušního bubínku a hematomy na levé paži, levé kosti kyčelní a levém předloktí, které byly způsobeny tvrdým tupým předmětem.

Dne 2. 7. 2013 se stěžovatelka s ohledem na události ze dne 5. 5. 2013 a 16. 6. 2013 rozhodla podat trestní oznámení. O dva týdny později stěžovatelka bezvýsledně požádala, aby mohla být vyslýchána v Jerevanu, mj. z důvodu, že jí manžel vyhrožoval, pakliže se vrátí do místa svého bydliště. Dne 1. 10. 2013 se na policejní stanici konala konfrontace mezi stěžovatelkou a S. H. Ten jí měl v jejím průběhu vyhrožovat, proti čemuž však neměl vyšetřovatel podniknout žádné kroky. Kvůli tomu žádala o přeložení vyšetřování jinému vyšetřujícímu orgánu. Dne 5. 11. 2013 uhodil S. H. stěžovatelku do obličeje před školou jejich dcery, což stěžovatelka nahlásila policii. S ohledem na tento incident však

nebylo zahájeno trestní stíhání. Stěžovatelka následně podala žádost mj. o to, aby nemusela být vyslýchána v jeho přítomnosti, přičemž v ní uvedla, že existuje reálné riziko ohrožení jejího života a bezpečnosti ze strany S. H.

Dne 27. 11. 2013 byl S. H. obžalován ze spáchání trestného činu spočívajícího v naplnění kvalifikované skutkové podstaty týrání osoby „jinak závislé“ na pachateli. V průběhu řízení před prvostupňovým soudem stěžovatelka několikrát vnesla žádost, aby byl S. H. vzhledem k jeho chování a výhrůžkám vůči ní vzat do vazby. V průběhu řízení stěžovatelka uplatnila proti S. H. také občanskoprávní nárok na náhradu nemajetkové újmy. Dle závěru prvostupňového soudu jednání S. H. nenaplněovalo znaky kvalifikované skutkové podstaty týrání osoby „jinak závislé“ (druhý odstavec příslušné skutkové podstaty upravující týrání v arménském trestním zákoníku), nýbrž pouze znaky základní skutkové podstaty podle odstavce prvního. Prvostupňový soud odsoudil S. H. k trestu odnětí svobody v délce jednoho roku a šesti měsíců, výkon trestu mu však kvůli amnestii prominul. Taktéž stěžovatelce nepřiznal nárok na náhradu újmy. Stěžovatelka před Soudem namítala, že vnitrostátní orgány nepřijaly opatření na její ochranu před dalšími projevy domácího násilí v průběhu trestního řízení, neuložily S. H. přiměřený trest a dále že neměla žádné právní prostředky, jak se domáhat náhrady nemajetkové újmy.

Soud úvodem připomenul, že z čl. 3 Úmluvy plynou vnitrostátním orgánům pozitivní závazky zahrnující zaprvé povinnost zavést legislativní a regulační rámec ochrany před domácím násilím; zadruhé za určitých přesně vymezených okolností, povinnost neprodleně reagovat na oznámení o domácím násilí a přijmout operativní opatření na ochranu konkrétních osob před rizikem špatného zacházení; a zatřetí povinnost provést účinné vyšetřování hájitelných tvrzení týkajících se každého případu takového špatného zacházení.

Soud se v první řadě zaměřil na otázku povinnosti zavést právní úpravu, konkrétně jestli vnitrostátní hmotné právo účinné v předmětné době bylo s to zajistit stíhání domácího násilí, které namítala stěžovatelka, a jeho potrestání, a dále také jestli právní rámec poskytoval stěžovatelce dostatečná opatření na její ochranu. Povinnost státu zavést právní úpravu, co se týče domácího násilí, obvykle vyžaduje přijetí pozitivních opatření, která zahrnují zejména kriminalizaci násilných činů v rodině prostřednictvím účinných, přiměřených a odrazujících sankcí. Tuto povinnost mohou splnit různá legislativní řešení v oblasti trestního práva za podmínky zachování účinnosti ochrany před domácím násilím; domácí násilí tak může být ve vnitrostátním právním systému kvalifikováno jako samostatný trestný čin nebo jako znak kvalifikované skutkové podstaty. V předmětné době přitom v Arménii nebyla přijata žádná úprava, která by se zabývala specificky domácím násilím, a to ani v podobě samostatné skutkové podstaty, ani v podobě znaku kvalifikované skutkové podstaty. Znak kvalifikované skutkové podstaty trestného činu týrání spočívající v jeho spáchání na osobě „jinak závislé“ na pachateli dle Soudu postrádal potřebnou přesnost, která by zabránila takovému výkladu ze strany příslušných orgánů, který by byl v rozporu s povinností poskytnout účinnou ochranu před domácím násilím. Vágnost tohoto pojmu koneckonců potvrzovala i interpretace vnitrostátních soudů, které zcela ignorovaly prvek domácího násilí v předmětném případě. Soud nepovažoval za dostačující ani právní úpravu týkající se opatření na ochranu osob před domácím násilím. Arménská vláda se sice odvolávala na obecná opatření na ochranu osob účastnících se trestního řízení, Soud však měl za to, že předmětná ustanovení spíše mířila na ochranu svědků a přijatá opatření zjevně nebyla rovnocenná ani srovnatelná s požadovanými opatřeními na ochranu v souvislosti s domácím násilím. Soud tedy konstatoval nesplnění požadavků plynoucích z pozitivního závazku zakotvit a účinně uplatňovat systém postihující všechny formy domácího násilí a poskytující dostatečné záruky jeho obětem.

Soud se dále zaměřil na povinnost státu adekvátně reagovat na oznámení o domácím násilím. Dospěl k závěru, že stěžovatelka v průběhu trestního řízení věrohodně tvrdila, že ji S. H. ohrožoval (například oznámila obavy o svou bezpečnost policii či žádala opakovaně soud, aby byl S. H. vzat do vazby vzhledem k jeho špatnému chování vůči její osobě). Také oznámila jeden další incident, kdy ji napadl. Vnitrostátní orgány si tak byly vědomy rizika dalšího násilí ze strany S. H. vůči stěžovatelce, nebo si jej alespoň vědomy být měly. Orgány (policejní ani soudní) však řádně nevyhodnotily riziko opakovaného násilí, a tudíž nepřijaly žádná preventivní a ochranná opatření, která by mohla být

považována za adekvátní a přiměřená takovému riziku. V důsledku pasivity vnitrostátních orgánů byla stěžovatelce odepřena účinná ochrana proti násilí.

S ohledem na procesní závazky plynoucí z čl. 3 Úmluvy stěžovatelka vznesla námitky týkající se trestněprávní sankce uložené S. H. a následného uplatnění amnestie. Soud připomněl, že vnitrostátní soudy by neměly být za žádných okolností ochotny připustit, aby závažné útoky na fyzickou a duševní integritu zůstaly nepotrestány nebo aby závažné trestné činy byly trestány příliš mírnými sankcemi. Soud poukázal na skutečnost, že S. H. byl původně obžalován z trestného činu týrání naplňujícího znaky kvalifikované skutkové podstaty spočívající ve spáchání tohoto činu na osobě jinak závislé. Soud však právní kvalifikaci činu zmírnil a odsoudil S. H. za týrání v prvním odstavci (na základě základní skutkové podstaty), čímž došlo i ke snížení dolní a horní hranice trestní sazby, ve které se mohl vnitrostátní soud při svém uvážení pohybovat. Zmírnění právní kvalifikace vnitrostátní soud odůvodnil tím, že stěžovatelka a S. H. nežili v předchozích dvou letech ve společné domácnosti ani manželským životem a S. H. stěžovatelku finančně nezaopatřoval (to činila jeho matka), kvůli čemuž neměla být stěžovatelka považována za osobu na S. H. závislou. Vnitrostátní soud uložil S. H. trest odnětí svobody v délce jednoho a půl roku a výkon trestu mu byl z důvodu amnestie prominut. Soud v tomto ohledu poukázal na čistě formalistický přístup vnitrostátních soudů, které nezohlednily množství faktorů relevantních pro celkové posouzení věci. Zprvce byli stěžovatelka a S. H. manželé; zadruhé nevýdělečně činná stěžovatelka a její děti byly zcela finančně odkázáni na matku S. H.; zatřetí S. H. konzistentně označoval stěžovatelku jako svou manželku; začtvrté násilné události byly spjaty se záležitostmi čistě rodinného charakteru (vyhrožování kvůli podezření z nevěry, zmlácení stěžovatelky z důvodu nespokojenosti S. H. s tím, jak stěžovatelka vysvětlila zranění jejich dcery). Na základě těchto okolností Soud dospěl k závěru, že k zmírnění právní kvalifikace trestného činu vnitrostátními soudy a z toho plynoucímu uložení mírnějšího trestu nedošlo po pečlivém přezkoumání všech relevantních úvah souvisejících s případem. Vnitrostátní soudy navíc zcela prominuly výkon uloženého trestu na základě amnestie, čímž úplně odstranily odstrašující účinek trestněprávní legislativy. Výše uvedené vypovídalo o určité shovívavosti, pokud jde o trestání násilí na ženách. Soud tak konstatoval porušení procesního závazku plynoucího z čl. 3 adekvátně reagovat na závažné domácí násilí spáchané na stěžovatelce.

V neposlední řadě se Soud zaměřil na otázku, kterou se ve své judikatuře zabýval poprvé, a sice jestli podle čl. 3 Úmluvy existuje pozitivní závazek umožnit oběti domácího násilí požadovat po pachateli náhradu nemajetkové újmy. Dle Soudu není podstatné, že text čl. 3 takovou povinnost výslovně nestanovuje. Článek 2 je v tomto ohledu podobný, a přesto byl vyložen takovým způsobem, že obsahuje konkrétní povinnost umožnit osobám požadovat náhradu nemajetkové újmy. Dle Soudu by přitom měl být čl. 3 v tomto ohledu chápán podobně. Soud konstatoval, že při výkladu závazků vyplývajících z čl. 2 a 3 Úmluvy se tradičně řídí podobnými (ne-li stejnými) zásadami. Soud v tomto případě neviděl žádné objektivní důvody, proč by se měl odchýlit od povinnosti již vyložené v kontextu čl. 2 umožnit osobám požadovat náhradu nemajetkové újmy v případě, že smrt byla způsobena soukromou osobou, a nevyložit podobnou povinnost (umožňující oběti domácího násilí požadovat náhradu nemajetkové újmy od pachatele) také v kontextu čl. 3. Soud také upozornil na psychologický aspekt domácího násilí a připomenul, že musí vykládat ustanovení Úmluvy tak, aby práva, která zaručují, byla praktická a účinná. Navíc umožnění obětem domácího násilí požadovat po pachateli náhradu nemajetkové újmy by představovalo jeden z prostředků, jak zajistit, aby reakce států na problematiku domácího násilí zohledňovala plný rozsah újmy, kterou oběti utrpěly. Soud se tedy vyjádřil ve prospěch závěru, že čl. 3 stanovuje pozitivní povinnost smluvních států umožnit obětem domácího násilí požadovat náhradu nemajetkové újmy od pachatelů přímo nebo nepřímo prostřednictvím dotčeného státu.

Tento závěr je navíc podpořen i relevantními mezinárodněprávními instrumenty⁷ a rozvíjejícím se konsenzem mezi smluvními státy v této otázce. Soud následně dovodil, že v daném případě žalovaný stát tento pozitivní závazek nesplnil, jelikož jeho právní řád bránil stěžovatelce obdržet od pachatele náhradu nemajetkové újmy způsobené špatným zacházením ze strany S. H. Soud tak vzhledem k výše uvedeným skutečnostem dovodil porušení čl. 3 Úmluvy.

Jana Zápotocká

⁷ Zejm. Doporučením Rec(2002)5 Výboru ministrů členským státům o ochraně žen proti násilí; a čl. 30 odst. 1 Úmluvy Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí (tzv. Istanbulská úmluva) a důvodová zpráva k němu.

Rozhodnutí proti České republice

Kancelář vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Evropským soudem pro lidská práva pravidelně připravuje anotace vybraných rozhodnutí Soudu, přičemž v některých případech zajišťuje také jejich překlady. Tyto materiály jsou veřejně dostupné na internetových stránkách Mezi-soudy (<https://mezisoudy.cz>), které představují platformu zaměřenou na vývoj mezinárodního práva lidských práv. Anotace jsou zpracovávány kanceláří vládního zmocněnce ve spolupráci s oddělením analytiky a srovnávacího práva Nejvyššího soudu i analytickými útvary Ústavního soudu, Nejvyššího správního soudu a Kanceláře veřejného ochránce práv. Níže představujeme výběr rozhodnutí vydaných za poslední období proti České republice, jejichž překlady již byly na uvedených stránkách zveřejněny.

Jedním z těchto případů byl **rozsudek ze dne 7. 11. 2024, S. proti České republice, č. 37614/22**. Soud se v něm zabýval stížností matky a jejího syna, kteří namítali diskriminaci z důvodu zdravotního postižení, když škola během docházky stěžovatele do první třídy neučinila přiměřené úpravy odpovídající jeho speciálním vzdělávacím potřebám. Soud sice uznal, že situace byla pro stěžovatele obtížná a do určité míry pramenila ze systémových nedostatků přičitatelných státu, avšak zároveň konstatoval, že vnitrostátní orgány si byly vědomy své povinnosti zajistit účinné a rovné uplatnění práva na vzdělání. Za tímto účelem podnikly konkrétní kroky k nalezení vyhovujícího řešení, avšak ke komplikaci situace přispěla i omezená součinnost ze strany rodičů stěžovatele. I když tak podle Soudu mohlo být na vzdělávací potřeby stěžovatele reagováno rychleji, za daných okolností nebylo možné škole vytýkat nedostatečnou pečlivost. Přijetí opačného závěru by totiž znamenalo uložit státu nepřiměřenou zátěž ve vztahu k jeho pozitivním závazkům. Porušení čl. 14 Úmluvy ve spojení s čl. 2 Protokolu č. 1 tak shledáno nebylo.

Obdobná skutková i právní situace, která byla posuzována v **rozsudku ze dne 20. 6. 2024, Z. proti České republice, č. 37782/21**, o němž jsme informovali ve třetím čísle Bulletinu roku 2024⁸, byla předmětem **rozsudku ze dne 12. 12. 2024, Y. proti České republice, č. 10145/22**. Také zde stěžovatelka namítala, že vnitrostátní orgány vykládaly znaky skutkových podstat trestných činů znásilnění a pohlavního zneužívání restriktivně. Konstatovaly totiž, že nebyla schopna jasně vyjádřit svůj nesouhlas a bránit se s takovou intenzitou, aby bylo možné její odpor vnímat jako vážný. Podle stěžovatelky tento právní rámec neumožňoval účinně postihovat sexuální delikty, jejichž obětí se stala. Současně vytýkala nedostatky v šetření svých hájitelných tvrzení. Soud v rámci svého posouzení zdůraznil, že z čl. 3 a 8 Úmluvy vyplývá povinnost státu kriminalizovat a trestat veškeré nekonsenzuální sexuální akty – včetně případů, kdy oběť neklade fyzický odpor – a vést za tímto účelem účinné vyšetřování. Postup vnitrostátních orgánů však podle něj nedostatečně zohlednil zranitelnost oběti a psychologické faktory, které mohly bránit jednoznačnému projevu

⁸ Tohle číslo Bulletinu je dostupné [zde](#).

nesouhlasu. Došlo tedy k porušení čl. 3 a 8 Úmluvy.

Na otázku ochrany práv v trestním řízení, tentokrát z pohledu zásahu do soukromí a důvěrnosti komunikace, navázal **rozsudek ze dne 13. 2. 2025, Macharik proti České republice, č. 51409/19**. Stěžovatelka byla odsouzena mimo jiné na základě své e-mailové komunikace, přičemž namítala, že pro zjištění jejího obsahu neexistoval zákonný podklad a že odsouzení tak bylo postaveno na důkazech získaných v rozporu s čl. 8 Úmluvy. Problematickou se ukázala zejména otázka zákonnosti zásahu. Vnitrostátní soudy se totiž odkazovaly na tři ustanovení trestního řádu jako možný zákonný podklad pro zásah do tajemství stěžovatelčiny komunikace. Soud sice připustil, že interpretace práva ze strany soudů je v právní praxi nevyhnutelná, avšak v tomto případě nebyl tento výklad vnitrostátního práva jasný, konzistentní a předvídatelný. Zásah do stěžovatelčiny práv podle čl. 8 tak nebyl „v souladu se zákonem“. Soud naopak neshledal porušení práva na spravedlivý proces, neboť konstatoval, že i když předmětné důkazy nebyly získány v souladu se zákonem ve smyslu čl. 8 Úmluvy, jejich použití vnitrostátními soudy nepředstavuje automaticky porušení čl. 6. Po přezkoumání konkrétních okolností projednávané věci přitom dospěl k závěru, že připuštění napadaného důkazu nenarušilo celkovou spravedlivost procesu.

Téhož dne rozhodoval Soud i o věci **Brož proti České republice, č. 11216/22**, v níž stěžovatel namítal zásah do své dobré pověsti a porušení práva na ústní slyšení v souvislosti se svým zproštěním výkonu funkce insolvenčního správce pro nerespektování pokynu insolvenčního soudu. Soud však shledal stížnost nepřijatelnou, neboť se stěžovateli nepodařilo prokázat, že utrpěl podstatnou újmu v důsledku tvrzených porušení Úmluvy, která by dosáhla dostatečné míry závažnosti k tomu, aby byl k projednání povolán mezinárodní soud.

redakce Bulletinu

Výběr rozhodnutí ESLP pro justiční praxi

Na konci února vyšlo opět nové číslo Výběru rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva pro justiční praxi, č. 1/2025. Přináší komentované překlady pěti rozhodnutí Soudu a je dostupné na internetových stránkách <https://eslp.nsoud.cz>.

Ve věci **Allouche proti Francii** se Soud zabýval nezohledněním antisemitského rozměru vyhrůžek násilím ze strany vnitrostátních orgánů. Dospěl k závěru, že nesplnily své pozitivní závazky plynoucí z čl. 8 a 14 Úmluvy a neposkytly stěžovateli účinnou a přiměřenou ochranu před diskriminačními výroky pronesenými útočníkem. Nezohlednění antisemitského rozměru tohoto případu zmařilo schopnost vnitrostátních orgánů adekvátní reakci poskytnout.

Případ **Dániel Karsai proti Maďarsku** dal Soudu příležitost posoudit otázku souladu všeobecného zákazu asistované sebevraždy a eutanazie s právem na respektování soukromého života. Hodnotil mimo jiné otázku, zda vnitrostátní orgány při nalézání rovnováhy mezi protichůdnými zájmy zůstaly v rámci svého prostoru pro uvážení, přičemž neshledal, že by tento prostor překročily, a k porušení čl. 8 Úmluvy tak nedošlo. Nedošlo ani k porušení čl. 14 ve spojení s čl. 8 Úmluvy, pokud se jednalo o rozdíl v přístupu k lékařsky asistované smrti a odmítnutí nebo ukončení život udržujících nebo život zachraňujících zákroků na žádost pacienta.

Věc **E. L. proti Litvě** Soudu umožnila zaměřit se na problematiku pozitivních závazků států vést účinné vyšetřování v případech hájitelného tvrzení o sexuálním zneužívání. Soud zejména ve světle neochoty vnitrostátních orgánů opatřit vypracování znaleckého posudku ve spojitosti s údajným sexuálním zneužíváním stěžovatele v dětském domově a opomenutí nadřízeného státního zástupce a soudů obou stupňů výslovně se vyjádřit k nezbytnosti tohoto důkazu dospěl k závěru, že stát selhal ve své povinnosti účinně vyšetřit špatné zacházení, kterému byl stěžovatel údajně vystaven. K porušení čl. 3 Úmluvy tak došlo.

Za pozornost jistě stojí i rozsudek velkého senátu ve věci **Fabrizi a ostatní proti San Marinu**. Zde Soud zejména konstatoval, že nerozhodnutí o občanskoprávních nárocích uplatněných v trestním řízení zpravidla nepovede k porušení práva na přístup k soudu. V posuzované věci měl stěžovatel možnost zahájit samostatné občanskoprávní řízení a samotná podstata stěžovatelova práva tak nebyla dotčena natolik, aby mu byl odepřen přístup k soudu za účelem rozhodnutí o jeho občanských právech, čímž k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy nedošlo.

Ve velice zajímavém případě **Spišák proti České republice** Soud posuzoval situaci, kdy byla na základě vnitrostátní právní úpravy délka intervalů automatického přezkumu vazby u mladistvého obviněného méně příznivá, než by tomu bylo u dospělého obviněného. Dospěl k závěru, že jelikož vláda nepředložila přesvědčivý argument odůvodňující vyloučení stěžovatele z automatického přezkumu vazby po každých třech měsících, předmětné rozdílné zacházení na základě věku představovalo zacházení diskriminační, a došlo tak k porušení čl. 14 ve spojení s čl. 5 Úmluvy.

redakce Bulletinu

SOUDNÍ DVŮR EVROPSKÉ UNIE

Aktuální judikatura

Rozsudek ze dne 25. 2. 2025, BSH Hausgeräte, C-339/22

Výlučná příslušnost ve sporech o porušení patentů

Úplné znění rozhodnutí

Soudní dvůr rozhodl, že vnitrostátní soudy místa bydliště žalovaného podle čl. 4 odst. 1 nařízení Brusel I bis⁹ jsou příslušné k rozhodnutí žaloby pro porušení patentu uděleného v jiném členském státě. Tento soud zůstává příslušný, i když je vznesena námitka neplatnosti tohoto patentu, přestože k rozhodnutí o platnosti patentu mají výlučnou příslušnost soudy členského státu dle čl. 24 odst. 4 nařízení Brusel I bis. Na rozdíl od posuzování platnosti patentů udělených v členských státech se ustanovení o výlučné příslušnosti neuplatní při posuzování platnosti patentu uděleného ve třetím státě. V takovém případě jsou k rozhodnutí o námitce neplatnosti patentu v zásadě příslušné soudy členského státu podle čl. 4 odst. 1 nařízení Brusel I bis.

Žalobkyně, majitelka evropského patentu, podala u švédského soudu žalobu pro porušení všech národních částí evropského patentu, který byl také validován mimo EU v Turecku. Žalobkyně požadovala, aby se žalovaná zdržela protiprávního jednání a zaplatila přiměřenou náhradu, včetně náhrady škody. Žalovaná proti tomu namítala, s výhradou švédské části patentu, nepřipustnost žaloby. Tvrdila totiž, že zahraniční patenty jsou neplatné a švédské soudy nejsou příslušné rozhodovat o jejich porušení. Podle žalované musí být na žalobu pro porušení práv pohlíženo optikou čl. 24 odst. 4 nařízení Brusel I bis, protože otázky porušení práv a platnosti patentu nelze oddělit. Příslušnými by tak dle žalované měly být soudy členských států, v nichž byly zahraniční patenty uděleny. Švédský prvostupňový soud na základě čl. 24 odst. 4 a čl. 27 nařízení Brusel I bis prohlásil, že není příslušný rozhodovat o žalobě pro porušení patentů udělených či validovaných v jiných členských státech než ve Švédsku. Zároveň uvedl, že je nepříslušný k rozhodnutí o žalobě týkající se porušení patentu validovaného v Turecku, protože pravidlo čl. 24 odst. 4 nařízení Brusel I bis vychází z mezinárodně uznávané zásady, podle níž spory týkající se práv duševního vlastnictví mají řešit soudy země, kde je dané právo chráněno.

Za těchto okolností položil švédský odvolací soud tři předběžné otázky. Předmětem první a druhé předběžné otázky bylo, zda z čl. 24 odst. 4 nařízení Brusel I bis vyplývá, že vnitrostátní soud, v němž má žalovaný bydliště a u něhož byla

⁹ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech.

podána dle čl. 4 odst. 1 nařízení Brusel I bis žaloba pro porušení patentu uděleného v jiném členském státě, je i nadále příslušný k rozhodnutí o této žalobě, pokud je vznesena námitka neplatnosti dotčeného patentu. Předkládající soud se rovněž tázal, zdali skutečnost, že vnitrostátní procesní pravidlo ukládá žalovanému povinnost podat samostatnou žalobu na neplatnost patentu, má nějaký vliv na výše uvedený závěr. Soudní dvůr nejprve uvedl, že vnitrostátní pravidlo nemůže mít na výklad čl. 24 odst. 4 nařízení Brusel I bis žádný vliv. Ustanovení obsahuje autonomní pojmy unijního práva, které musí být ve všech členských státech vykládány jednotně, nezávisle na vnitrostátním pravidle¹⁰. Následně Soudní dvůr konstatoval, že soud členského státu, u něhož byla podána žaloba pro porušení patentu uděleného jiným členským státem dle čl. 4 odst. 1 nařízení Brusel I bis, musí prohlásit svou nepříslušnost ve vztahu k otázce platnosti patentu, a to s ohledem na výlučnou příslušnost členského státu, který patent udělil. Vystává však otázka, zda je takový soud i nadále příslušný k rozhodnutí o žalobě pro porušení patentu, popř. zda musí prohlásit svou nepříslušnost.

Soudní dvůr konstatoval, že výlučná příslušnost dle čl. 24 odst. 4 nařízení Brusel I bis se vztahuje pouze na řízení týkající se platnosti patentu. Uvedené ustanovení se netýká zejména žalob pro porušení patentu, přestože přezkum takové žaloby vyžaduje důkladnou analýzu rozsahu ochrany poskytované patentem¹¹. Uvedený závěr je podpořen požadavkem restriktivního výkladu čl. 24 odst. 4 nařízení Brusel I bis, zajištěním právní jistoty a naplněním cíle, že spory týkající se zápisu nebo platnosti patentu jsou vyhrazeny soudům udělujícího členského státu, jež jsou z důvodu blízké věcné a právní souvislosti nejvypovolanější k rozhodnutí těchto sporů.

Ve světle uvedených okolností Soudní dvůr uzavřel, že čl. 24 odst. 4 nařízení Brusel I bis musí být vykládán v tom smyslu, že soud členského státu místa bydliště žalovaného, u něhož byla podána žaloba pro porušení patentu uděleného v jiném členském státě na základě čl. 4 odst. 1 nařízení Brusel I bis, je i nadále příslušný k rozhodnutí o této žalobě. Námitka neplatnosti patentu nevyklučuje příslušnost soudu místa bydliště žalovaného k projednání žaloby pro porušení patentu.

Na závěr se Soudní dvůr zabýval situací, kdy je u soudu členského státu zahájeno řízení pro porušení patentu uděleného ve třetím státě. V tomto ohledu Soudní dvůr nejprve uvedl, že čl. 24 odst. 4 nařízení Brusel I bis se nepoužije na soud třetího státu, a tudíž nezakládá výlučnou ani jinou příslušnost takového soudu, pokud jde o posouzení platnosti patentu uděleného nebo validovaného tímto státem. V případě vznesení námitky neplatnosti patentu je to v zásadě soud projednávající podle čl. 4 odst. 1 nařízení Brusel I bis žalobu pro porušení patentu, který má příslušnost posoudit jeho platnost. Nicméně tato obecná příslušnost soudu členského státu, v němž má žalovaný bydliště, může být omezena zvláštními pravidly, jako jsou pravidla stanovená v čl. 73 o vztahu k Luganské úmluvě a bilaterálním smlouvám se třetími státy nebo v čl. 33 a 34 nařízení Brusel I bis týkající se souběžných sporů mimo EU.

Soudní dvůr následně poznamenal, že je nutné určit, zda je příslušnost soudu členského státu místa bydliště žalovaného k rozhodnutí o otázce platnosti patentu uděleného třetím státem, pokud je tato otázka vznesena jako námitka neplatnosti, omezena obecným mezinárodním právem. V tomto ohledu připomněl, že příslušnost soudu podle bydliště žalovaného musí být vykonávána, aniž je dotčena zásada nevměšování, podle níž stát nesmí zasahovat do věcí, které spadají do vnitrostátní pravomoci jiného státu. Mezi ně přitom náleží udělení národního patentu jako projevu národní svrchovanosti¹². Ze zásady nevměšování tak vyplývá, že o neplatnosti patentu mohou rozhodnout

¹⁰ Rozsudek Soudního dvora ze dne 8. 9. 2022, IRnova, C-399/21, bod 38 a tam citovaná judikatura.

¹¹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 15. 11. 1983, Duijnstee, C-288/82, body 22 a 23; a rozsudek ze dne 8. 9. 2022, IRnova, C-399/21, bod 48.

¹² Zpráva P. Jenarda o Úmluvě ze dne 27. 9. 1968 o příslušnosti a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, s. 36.

pouze soudy státu, který patent udělil. Jen tato rozhodnutí mohou vést ke změně národního rejstříku tohoto státu, pokud jde o existenci nebo obsah uvedeného patentu.

Soudní dvůr proto dospěl k závěru, že soud členského státu projednávající žalobu pro porušení patentu dle čl. 4 odst. 1 nařízení Brusel I bis, v rámci které byla vznesena námitka neplatnosti patentu uděleného či validovaného ve třetím státě, je příslušný rozhodnout o platnosti tohoto patentu, není-li použitelné žádné z výše uvedených omezení. Rozhodnutí má však pouze účinky mezi účastníky řízení a takové rozhodnutí nemůže obsahovat za žádných okolností pokyn správnímu orgánu pověřenému vedením národního rejstříku dotčeného třetího státu. Rozhodnutím proto není dotčena existence nebo obsah patentu ve třetím státě, ani nemůže vést ke změně národního rejstříku třetího státu.

David Zafirelis

Rozsudek ze dne 6. 2. 2025, Przedsiębiorstwo A., C-677/22

Požadavky „výslovné dohody“ a absence hrubé nespravedlnosti při ujednání delší splatnosti ve světle směrnice o postupu proti opožděným platbám

Úplné znění rozhodnutí

Soudní dvůr Evropské unie rozhodl, že čl. 3 odst. 5 směrnice o postupu proti opožděným platbám v obchodních transakcích¹³ (dále jen „směrnice“) má být vykládán v tom smyslu, že brání jednostrannému určení dlužníka, kterým je stanovena lhůta splatnosti delší než 60 dnů s výjimkou případů, kdy se strany prokazatelně výslovně dohodly na delším trvání lhůty a zároveň toto ujednání není vůči věřiteli hrubě nespravedlivé.

V původním řízení se jednalo o spor mezi dvěma polskými společnostmi, které spolu uzavřely několik smluv o dodávkách dílů pro důlní stroje. Jednalo se o smlouvy, jejichž podmínky byly jednostranně určeny dlužníkem, zejména 120denní lhůta splatnosti faktur. V prosinci roku 2021 podal věřitel proti dlužníkovi žalobu na zaplacení dlužné částky. Tvrdil, že 120denní lhůta splatnosti byla dlužníkem stanovena jednostranně, přičemž se kvůli svému slabšímu ekonomickému postavení cítil nucen smlouvu uzavřít bez možnosti oboustranného vyjednávání. V rámci soudního řízení se předkládající soud obrátil na Soudní dvůr s předběžnou otázkou, zda by se měl čl. 3 odst. 5 směrnice vykládat tak, že se dohoda o splatnosti delší než 60 dnů může vztahovat jen na smlouvy, jejichž smluvní podmínky nejsou stanoveny jednostranně.

¹³ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/7/EU ze dne 16. února 2011 o postupu proti opožděným platbám v obchodních transakcích.

Soudní dvůr v projednávané věci uvedl, že čl. 3 odst. 5 směrnice zásadně brání tomu, aby byla sjednaná lhůta splatnosti delší než 60 dnů. Odchýlení je možné pouze za splnění dvou kumulativních podmínek. Zprvé musí existovat výslovná dohoda stran a zadruhé toto ujednání nesmí být vůči věřiteli hrubě nespravedlivé ve smyslu čl. 7 směrnice.

Soudní dvůr zdůraznil, že jelikož směrnice neodkazuje na právní řády členských států, je třeba slovní spojení „výslovná dohoda“ vykládat autonomně. Znění ustanovení samo o sobě neurčuje, které konkrétní ujednání spadá pod zmíněnou definici a které nikoliv. Je však třeba, aby tuto výslovnou shodnou vůli být odchylujícím ujednáním zavázán byly strany schopny prokázat. Nestačí tak pouhé „výslovné uvedení“ lhůty; musí se jednat o projev souhlasné vůle obou stran při uzavření smlouvy. Tento požadavek lze splnit individuálním ujednáním v rámci klasických smluv anebo v případě adhezních smluv vyznačením či upozorněním na konkrétní ujednání tak, aby vynikla jeho povaha výjimky.

Co se týče druhé podmínky, Soudní dvůr připomněl, že stanovená lhůta nesmí být vůči věřiteli hrubě nespravedlivá ve smyslu čl. 7. Směrnice totiž zakazuje zneužití smluvní svobody v neprospěch věřitele. Hrubá nespravedlnost by tak měla zakládat buď nevymahatelnost, anebo vznik nároku na náhradu škody. Při posuzování tohoto požadavku je třeba zvážit veškeré okolnosti případu, na příklad hrubé porušení poctivých obchodních zvyklostí anebo existenci objektivních důvodů na straně dlužníka pro odchýlení se od lhůty splatnosti vycházející ze směrnice. Soudní dvůr proto zdůraznil, že ochrana zůstává věřiteli zaručena i v případě dominantního ekonomického postavení dlužníka.

Na závěr Soudní dvůr uvedl, že je úkolem předkládajícího soudu ověřit argumenty obou stran (tj. vyjádření shodné vůle stran a potenciální hrubou nespravedlnost jejich ujednání) a vyvodit případné následky. V rámci odpovědi na předběžnou otázku konstatoval, že čl. 3 odst. 5 směrnice má být vykládán v tom smyslu, že brání jednostrannému určení dlužníka, kterým je stanovena lhůta splatnosti delší než 60 dnů s výjimkou případů, kdy se strany prokazatelně výslovně dohodly na delším trvání lhůty a zároveň toto ujednání není vůči věřiteli hrubě nespravedlivé.

Eva Koziorková

Rozsudek ze dne 25. 2. 2025, Sąd Rejonowy w Białymstoku, C-146/23 a C-374/23

Podmínky, za kterých může zákonodárná a výkonná moc zasahovat do platů soudců

Úplné znění rozhodnutí

Tisková zpráva

Soudní dvůr konstatoval, že zásada nezávislosti soudců nebrání tomu, aby zákonodárná a výkonná moc určovaly platy soudců, ovšem zejména za splnění podmínek, že příslušná opatření jsou stanovena zákonem a jsou objektivní, předvídatelná a transparentní. Plat soudců musí být úměrný významu jejich funkce, s přihlédnutím k ekonomické situaci státu, a musí být předmětem účinného soudního přezkumu. Případné odchylky od stanovených platů soudců

rovněž musí být stanoveny zákonem, být objektivní, předvídatelné a transparentní. Taktéž musí být odůvodněny cílem obecného zájmu a dopadat na širší skupinu osob, být proporcionální a rovněž v tomto případě nesmí chybět možnost účinného soudního přezkumu.

V původních řízeních se jednalo o spory vedené polským soudcem a litevskými soudkyněmi ohledně zásahů do výše jejich platů. V případě Polska se konkrétně jednalo o situaci, kdy se soudce domáhal doplacení platu, který v letech 2021 až 2023 podléhal opakovaným změnám platové základny, což mělo za následek zmrazení jeho valorizace. Tyto změny měly být odůvodněny hospodářskou situací, konkrétně pandemií covidu-19 a invazí Ruska na Ukrajinu. V případě litevských soudkyň se pak jednalo o situaci, kdy tyto argumentovaly, že stanovení výše jejich platů záviselo na politické vůli zákonodárné a výkonné moci a bylo v rozporu se zásadou nezávislosti soudců. To vše v kontextu toho, že ačkoliv soudcovské platy v Litvě nominálně vzrostly, vlivem daňové reformy se ve skutečnosti snížily.

Oba předkládající soudy položily Soudnímu dvoru předběžné otázky, které spočívaly v tom, zda je čl. 19 odst. 1 druhý pododstavec Smlouvy o Evropské unii (dále jen „SEU“) ve spojení s čl. 2 SEU nutno vykládat tak, že zásada nezávislosti soudců brání a) tomu, aby zákonodárná a výkonná moc podle svého uvážení stanovily způsoby určení platů soudců; a b) tomu, aby se tyto moci odchýlily od vnitrostátní právní úpravy, která již objektivně definuje způsoby určení platů soudců tím, že je zvýší o menší částku, než je právní úpravou stanoveno, nebo je dokonce zmrazí či sníží.

V tomto kontextu Soudní dvůr v první řadě připomenul, že žádné ustanovení unijního práva neukládá členským státům povinnost zvolit si určitý model vzájemných vztahů mezi složkami státní moci – Unie zde ctí národní identitu členských států – ty nicméně musí při určování těchto modelů vyhovět požadavkům, které pro ně z unijního práva plynou. Důvodem je mimo jiné to, že požadavek nezávislosti soudců je součástí podstaty základního práva na účinnou právní ochranu a na spravedlivý proces. Nezávislost zde znamená, že justiční orgán je chráněn před vnějšími zásahy nebo tlaky, jež by mohly narušit nezávislost rozhodování jeho členů a ovlivnit rozhodnutí. Soudní dvůr nicméně poznamenal, že samotná skutečnost, že se zákonodárná a výkonná moc podílí na určování platů soudců, sama o sobě k narušení jejich nezávislosti vést nemůže.

Pokud se jedná o konkrétní podmínky určování výše soudcovských platů, Soudní dvůr nejprve uvedl, že způsoby jejich určování musí být stanoveny zákonem, kde je navíc žádoucí transparentnost legislativního postupu (např. účast organizací zastupujících soudce). Tyto způsoby samy o sobě nadto musí být objektivní, předvídatelné, stabilní a transparentní. Soudci by současně měli pobírat takový plat, který je úměrný významu funkcí, jež vykonávají, a který je bude chránit před rizikem korupce. Vhodnost konkrétní výše platu však musí být zároveň posuzována s ohledem na ekonomickou, sociální a finanční situaci členského státu. Způsoby určení platů soudců musí být v neposlední řadě možné podrobit účinnému soudnímu přezkumu.

Dále v otázce možnosti zákonodárné a výkonné moci odchýlit se od příslušné existující vnitrostátní úpravy Soudní dvůr vymezil, že rovněž takováto odchylka musí být stanovena zákonem a opatření musí být objektivní, předvídatelné a transparentní. Musí být rovněž odůvodněno cílem obecného zájmu a nesmí být zaměřeno pouze na soudce, nýbrž musí být součástí obecnějšího rámce, aby se na rozpočtovém úsilí podílel větší počet osob zaměstnaných ve veřejné správě. Opatření pak rovněž v souladu se zásadou proporcionality musí být způsobilé zaručit dosažení sledovaného cíle obecného zájmu. V návaznosti na uvedené úvahy Soudní dvůr k polské věci konstatoval, že předkládajícímu soudu přísluší mimo jiné ověřit, zda příslušná odchylná opatření naplňovala cíl obecného zájmu a zda byla součástí obecnějšího rámce (ve shora uvedeném smyslu), tedy nedopadala výlučně na soudce; nejevilo se nicméně, že by tomu tak nebylo. K litevské věci pak Soudní dvůr poznamenal, že se příslušný způsob určení soudcovských platů jeví objektivní, předvídatelný, stabilní a transparentní – ovšem s výhradou ověření vnitrostátním soudem.

S ohledem na shora uvedené skutečnosti Soudní dvůr uzavřel, že příslušnou unijní úpravu je třeba vykládat tak, že zásada nezávislosti soudců nebrání tomu, aby zákonodárná a výkonná moc určovaly platy soudců, pokud nejednají

svévolně a dodržují podmínky, které jsou stanoveny zákonem a jsou objektivní, předvídatelné, transparentní, zajišťují plat úměrný významu soudcovské funkce s přihlédnutím k ekonomické situaci členského státu a mohou být předmětem účinného soudního přezkumu. Odchytky od vnitrostátní úpravy pak musí být rovněž stanoveny zákonem a musí stanovit objektivní, předvídatelná a transparentní pravidla, která jsou odůvodněna cílem obecného zájmu a musí dopadat na širší skupinu osob než výlučně na soudce. Musejí být rovněž nezbytné a přiměřené k dosažení uvedeného cíle obecného zájmu a být předmětem účinného soudního přezkumu.

Jan Bena

Rozsudek ze dne 27. 2. 2025, Società Italiana Lastre, C-537/23

Platnost asymetrické prorogační dohody v režimu nařízení Brusel I bis

Úplné znění rozhodnutí

Soudní dvůr potvrdil, že platnost asymetrických prorogačních dohod v režimu nařízení Brusel I bis¹⁴ z hlediska jejich určitosti a vyváženosti je třeba posuzovat nikoliv podle kritérií věcné neplatnosti vyplývajících z práva členských států, nýbrž podle autonomních kritérií nařízení. Ta přitom nebrání platnosti těchto dohod, pokud s nimi strany svobodně souhlasily a pokud odkazují na soudy členských států EU nebo smluvních států Luganské úmluvy¹⁵. V rozporu s kritérii nařízení Brusel I bis jsou však takové prorogační dohody, které umožňují žalovat i před soudy třetích států.

Po téměř 13 letech od vynesení neslavně známého rozsudku ve věci Rothchild¹⁶, v němž francouzský Kasační soud zaujal odmítavý postoj k asymetrickým prorogačním dohodám v režimu nařízení Brusel I¹⁷, dostal Soudní dvůr příležitost vyjádřit se k této problematice autoritativně. Stalo se tak na pozadí případu, v němž kupující francouzská společnost uzavřela s prodávající italskou společností kupní smlouvu za účelem zhotovení díla pro dva objednatele. Součástí smlouvy byla asymetrická prorogační dohoda, v níž se kupující zavázala žalovat výhradně u soudu v italské Brescii, zatímco prodávající si vyhradila možnost žalovat rovněž „u jiného příslušného soudu v Itálii nebo v zahraničí“.

Když byla proti oběma společnostem podána u francouzského soudu žaloba na určení odpovědnosti a náhradu škody z titulu vadného provedení díla, navrhla kupující záměnu účastníka řízení na straně žalované. Proávající proti tomu vznesla námitku mezinárodní nepříslušnosti francouzských soudů, která však byla zamítnuta. Francouzské soudy tak

¹⁴ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech.

¹⁵ Úmluva o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech ze dne 30. 10. 2007 (Luganská úmluva).

¹⁶ Rozsudek Kasačního soudu ze dne 26. 9. 2012, N° 11-26.022, dostupný zde.

¹⁷ Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech.

učinily s odkazem na vnitrostátní rozhodovací praxi, podle níž je taková asymetrická prorogační dohoda neurčitá a nevyvážená, a tudíž protiprávní. Francouzský Kasační soud přesto předložil Soudnímu dvoru sérii předběžných otázek s cílem vyjasnit kritéria pro posuzování platnosti těchto dohod v režimu nařízení Brusel I bis.

Podstatou první otázky bylo, zda je třeba platnost asymetrické prorogační dohody z hlediska její tvrzené neurčitosti nebo nevyváženosti posuzovat podle kritérií věcné neplatnosti, která vymezuje právo členských států, nebo podle samostatných kritérií vyplývajících z čl. 25 odst. 1 nařízení Brusel I bis.

Soudní dvůr nejprve přistoupil k vymezení pojmu „věcná neplatnost“. Ten není nařízením Brusel I bis nikterak definován, ani výslovně neodkazuje na právo členských států. Uzavřel proto, že je třeba tento pojem vykládat autonomně a jednotně, s ohledem na jeho obvyklý význam v běžném jazyce a s přihlédnutím ke kontextu a cílům sledovaným právní úpravou, jejíž je součástí. V této souvislosti Soudní dvůr zejména zdůraznil, že čl. 25 odst. 1 kromě pojmu věcná neplatnost stanoví také zvláštní podmínky platnosti prorogačních dohod z hlediska jejich formy i obsahu. Pojem věcná neplatnost se proto vztahuje pouze na obecné důvody neplatnosti smluv, zejména na vady souhlasu, jako jsou omyl, podvodný úmysl nebo násilí, a na smluvní nezpůsobilost. Naopak požadavek určitosti prorogační dohody vychází z podmínky, že se strany „dohodly“, a proto musí být zkoumán podle samostatných kritérií vyplývajících z nařízení Brusel I bis. Stejný závěr platí i pro kritérium vyváženosti, neboť otázku (ne)platnosti prorogačních dohod u smluv, které se vyznačují nerovnováhou mezi smluvními stranami, reguluje samo nařízení.

Ve světle těchto závěrů směřovala druhá otázka k posouzení, zda čl. 25 odst. 1 nařízení Brusel I bis umožňuje platnost prorogační dohody, která zavazuje jednu stranu žalovat pouze u jednoho určeného soudu, zatímco druhé straně poskytuje možnost žalovat rovněž u jakéhokoli jiného příslušného soudu.

Soudní dvůr ve své odpovědi vycházel ze zásady autonomie vůle stran, která má být s výhradou výjimek dle čl. 25 odst. 4 a výlučné příslušnosti dle čl. 24 respektována. Pokud tedy smluvní strany s asymetrickou prorogační dohodou svobodně souhlasily, nelze její platnost na základě čl. 25 zpochybnit. Dohoda umožňující žalovat před soudy více členských států není v rozporu s cíli předvídatelnosti, transparentnosti a právní jistoty, neboť se *de facto* jedná o odkaz na obecná pravidla mezinárodní příslušnosti. Tento závěr se však vztahuje pouze na situace, kdy prorogační dohoda odkazuje na soudy členských států EU nebo smluvních států Luganské úmluvy. Pokud by umožňovala žalovat i před soudy třetích států, dostala by se do rozporu s nařízením Brusel I bis, neboť v takovém případě by se příslušnost neřídila přímo tímto nařízením, ale mezinárodním právem soukromým třetích zemí. To by zvýšilo riziko kompetenčních sporů a ohrozilo právní jistotu, jelikož uplatnění vnitrostátních jurisdikčních pravidel by mohlo vést k různým výsledkům.

Patrik Provazník

EVROPSKÉ VRCHOLNÉ SOUDY

Aktuální judikatura

Finsko | Nejvyšší soud | Rozsudek ze dne 11. 1. 2022, KKO:2022:1

K otázce možného spáchání trestného činu pomluvy zveřejněním příspěvku na Facebooku novinářkou

Úplné znění rozhodnutí

Shrnutí v anglickém jazyce

Finský Nejvyšší soud¹⁸ rozhodoval, zda v případě zveřejnění příspěvku na sociální síti Facebook novinářkou může být spáchán trestný čin pomluvy, pokud je takovým příspěvkem reagováno na politicky aktivní osobu, která se sama vyjadřuje a vymezuje vůči určitým skupinám lidí. Po rozboru ustanovení finského trestního zákoníku zabývajících se pomluvou a jejich vztažením na posuzovaný případ finský Nejvyšší soud dovodil, že předmětná situace spadá pod jednu z výjimek, která pamatuje právě na osoby vystupující na veřejnosti, jelikož podle něj v daném případě výrazy užívané v příspěvku nepřekročily meze slušnosti. Autorka příspěvku se tedy trestného činu pomluvy nedopustila.

A., nezávislá novinářka a spisovatelka, napsala na Facebook příspěvek, v němž uvedla, že B. hodlá přijít na její veřejné vystoupení a narušit jej a že k tomu má B. politický motiv. V příspěvku pak použila vůči B. hanlivé výrazy, označila ho za nacistu a rasistu a uvedla, že její příspěvek se týká „finských nacistických klaunů“. V důsledku toho byla A. státním zástupcem obžalována z pomluvy. Té se měla dopustit použitím hanlivých výrazů vůči B., které podle obžaloby nebylo možné považovat za oprávněnou kritiku jeho politické činnosti, ani za výrazy, které zjevně nepřekračují meze slušnosti. Soud prvního stupně rozhodl, že se A. vůči B. pomluvy dopustila, a uložil jí peněžitý trest. Odvolací soud toto rozhodnutí potvrdil. Finský Nejvyšší soud se následně zabýval otázkou, zda A. předmětný trestný čin skutečně spáchala. Musel tak určit, zda použité výrazy byly hanlivé, a pokud ano, zda spadají pod kritérium, že výraz zjevně nepřekračuje meze slušnosti.

Pomluva je ve finském právu trestná podle kapitoly 24, § 9 finského trestního zákoníku. Podle odstavce 1 tohoto ustanovení je za pomluvu k peněžitému trestu odsouzena osoba, která šíří nepravdivou informaci o jiné osobě nebo nepravdivou narážku na jinou osobu tak, že tento čin vede ke způsobení újmy nebo utrpení této osobě nebo je kvůli němu tato osoba vystavena opovržení, nebo která jinak znevažuje jinou osobu. Pomluvou však podle odstavce 3

¹⁸ Anotace je vytvořena na základě shrnutí předmětného rozhodnutí finského Nejvyššího soudu v anglickém jazyce.

stejného ustanovení není kritika, která je namířena proti činnosti osoby v politice, podnikání, veřejné funkci či pozici, vědě, umění nebo ve srovnatelné veřejné činnosti a která zjevně nepřekračuje meze slušnosti. Pomluvou zároveň podle odstavce 4 stejného ustanovení není vyjádření k záležitosti obecného významu, pokud s přihlédnutím k jeho obsahu, právům jiných osob a dalším okolnostem zjevně nepřekračuje meze slušnosti.

Trestnost pomluvy je opatřením na ochranu osobní cti, která vychází z čl. 10 finské Ústavy a čl. 17 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech (dále jen „Pakt“)¹⁹. Tato ochrana může být založena také na čl. 8 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv (dále jen „Úmluva“). Při výkladu předmětného trestněprávního ustanovení však musí být zohledněna také ochrana svobody projevu, jak je zakotvena v čl. 12 finské Ústavy, čl. 19 Paktu a čl. 10 Úmluvy. Základním obsahem této ochrany je právo vyjadřovat, zveřejňovat a přijímat informace, názory a jiná sdělení bez předchozí kontroly.

V návaznosti na výše uvedené finský Nejvyšší soud poznamenal, že při posuzování kritérií použití trestněprávního ustanovení musí soud nalézt vhodnou rovnováhu mezi právem na soukromí a právem na svobodu projevu. Při tom musí vzít v úvahu např. to, jak úzce se zveřejněná informace dotýká podstaty práva na soukromí jednotlivce a za jak nezbytné lze omezení svobody projevu z tohoto důvodu považovat.

S odkazem na judikaturu Evropského soudu pro lidská práva finský Nejvyšší soud uvedl, že omezení svobody projevu by měla podléhat zvláštní zdrženlivosti v kontextu diskuse, která vyvolává širší veřejný zájem. Nejvyšší soud navíc poznamenal, že meze kritiky namířené proti politikům a jiným osobám vystupujícím na veřejnosti jsou široké, protože se vědomě vystavili kontrole slov a činů, a protože u nich lze očekávat vyšší míru tolerance k pozornosti veřejnosti. Evropský soud pro lidská práva rovněž dříve rozhodl, že je třeba vzít v úvahu chování dotčené osoby před zveřejněním příspěvku, způsob a kontext zveřejnění a prostředek, který byl ke zveřejnění využit. Důležitá je také pravdivost informací, způsob a závažnost zásahu do soukromí a důsledky zveřejnění. Svoboda projevu s sebou však zároveň nese i svobodu určitého přehánění a provokace.

Podle finského Nejvyššího soudu byly výrazy, které A. použila, svou povahou hodnotovým soudem, u něž v zásadě nemá smysl hodnotit jeho pravdivost. Přestože se jednalo o hodnotový soud, čin A. mohl být trestný jako pomluva, pokud byly výrazy nepřiměřeně znevažující. Nejvyšší soud konstatoval, že výrazy označující jinou osobu za rasistu, nacistu a nacistického klauna jsou znevažující a naplňují tím znaky skutkové podstaty trestného činu pomluvy. A. tak použila výrazy znevažující B. Z předložených písemných důkazů však bylo zjištěno, že již před zveřejněním předmětného příspěvku na Facebooku vyjadřoval veřejně B. na svém blogu názory, které byly hanlivé a nepřátelské vůči určitým skupinám. Rovněž bylo prokázáno, že záměrem B. bylo dostavit se s další osobou na křest knihy A., klást jí otázky a pořizovat videozáznam tohoto setkání. V době zveřejnění kandidoval B. ve volbách, účastnil se veřejných akcí, z nichž některé organizoval nebo pořádal a byl aktivní na sociálních sítích. V rozhodné době se tedy B. angažoval v politice a v další veřejné činnosti.

Podle Nejvyššího soudu se příspěvek zveřejněný A. týkal kritiky politické činnosti a další srovnatelné veřejné činnosti B. Rozhodl tak, že se uplatní výše uvedené ustanovení kapitoly 24, § 9 odst. 3 finského trestního zákoníku omezující rozsah trestného činu pomluvy.

Následně Nejvyšší soud posuzoval, zda výrazy použité A. zjevně nepřekročily meze slušnosti. V tomto ohledu poznamenal, že B. sám veřejně vyjádřil provokativní názory, které byly hanlivé a nepřátelské vůči určitým skupinám. Podle Nejvyššího soudu bylo možno od B. vzhledem k jeho vlastnímu chování očekávat, že bude sám tolerovat ostřejší kritiku. Uvedl, že příspěvek A. byl zveřejněn ve stejný den, kdy měla vystoupit na křtu své knihy a byl určen jejím sledujícím na Facebooku. Při celkovém posouzení bylo třeba mít za to, že výrazy použité v příspěvku směřovaly

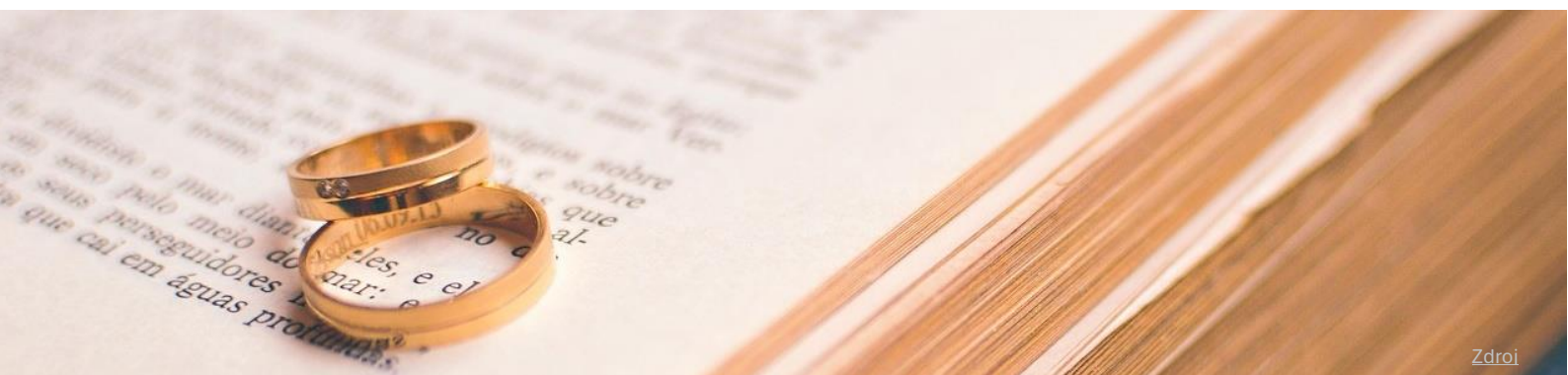
¹⁹ Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, vyhlášen pod č. 120/1976 Sb.

především k očekávanému, politicky motivovanému narušení ze strany B., a byly ovlivněny vědomím o pravidelném obtěžování novinářů. Příspěvek byl zaměřen na chování B., nikoli na jeho osobní vlastnosti, i když obsahoval nevhodné výrazy, které měly hanlivou povahu.

Finský Nejvyšší soud tak dospěl k závěru, že příspěvek posuzován jako celek nepřekročil meze slušnosti. V důsledku toho Nejvyšší soud zrušil rozsudek odsuzující A. za pomluvu.

David Anděl

Německo | Spolkový soudní dvůr | Usnesení ze dne 25. 9. 2024, sp. zn. XII ZB 244/22

Zdroj

Místo, odkud snoubenci učinili svá prohlášení o uzavření manželství, je rozhodující pro určení použitelného práva

Úplné znění rozhodnutí

Spolkový soudní dvůr se zabýval otázkou, zda je v Německu platný sňatek uzavřený dvěma osobami, které se v okamžiku uzavření manželství nacházely fyzicky v Německu, avšak manželství bylo uzavřeno prostřednictvím videohovoru před státním úředníkem ve státě Utah (Spojené státy americké). Dospěl k názoru, že v projednávaném případě nebyly splněny formální požadavky na uzavření manželství podle německého práva, a proto manželství nebylo v Německu platně uzavřeno.

Navrhovatelé, občané Nigérie, s obvyklým pobytem v Německu, uzavřeli v květnu 2021 sňatek prostřednictvím videohovoru s úřadem v Utahu. V průběhu celého aktu se oba nacházeli na území Německa a svá prohlášení učinili vůči americkému úřadu prostřednictvím simultánního audiovizuálního přenosu. Následně jim byla vydána americká oddací listina opatřená apostilou.

Když se pokusili tento sňatek zapsat do evidence na příslušném německém úřadě, byli odmítnuti s tím, že uzavřený sňatek není v Německu považován za platný. Navrhovatelé se proto rozhodli znovu uzavřít manželství na příslušném matričním úřadě v Německu. Tento úřad si vyžádal závazné stanovisko soudu, neboť měl pochybnosti o tom, zda již dříve uzavřený sňatek (v Utahu) nepředstavuje překážku nového uzavření manželství.

Okresní soud pak dal pokyn matričnímu úřadu, aby žádost o sňatek nezamítl pouze z důvodu předchozího uzavření manželství v Utahu. Druhostupňový soud odmítl odvolání dozorového úřadu jako jednoho z účastníků řízení. Proti tomuto rozhodnutí byl podán opravný prostředek ke Spolkovému soudnímu dvoru.

Podstatnou otázkou bylo, zda se na posuzovaný případ vztahují požadavky německého práva na formu uzavření manželství, nebo zda lze uznání založit na splnění požadavků právního řádu státu Utah. Spolkový soudní dvůr vyložil, že rozhodující pro určení použitelného práva je místo, odkud snoubenci činili svá prohlášení o uzavření manželství. Vzhledem k tomu, že oba snoubenci se v době obřadu nacházeli v Německu, jednalo se z hlediska německého

právního řádu o uzavření manželství na území Německa. Z tohoto důvodu bylo třeba, aby manželství bylo uzavřeno v souladu s formálními požadavky německého práva.

Německý právní řád vyžaduje osobní a společné prohlášení snoubenců před příslušným matričním úředníkem, a to v jejich fyzické přítomnosti. Tento požadavek nebyl v daném případě splněn, neboť k prohlášením snoubenců došlo prostřednictvím videohovoru a bez jejich fyzické přítomnosti před matričním úředníkem.

Spolkový soudní dvůr dále porovnával sňatek uzavřený pomocí videohovoru s tzv. „sňatkem v zastoupení“. Ten německé právo sice neumožňuje, ale pokud je uzavřen v zemi, kde je tento institut uznán, může být za určitých podmínek uznán i v Německu. Oba případy však nelze ztotožňovat, neboť v projednávané věci šlo o uzavření manželství v tuzemsku, protože oba navrhovatelé učinili právně relevantní prohlášení v Německu a německý právní řád při uzavírání manželství nepovoluje odchýlení od předepsané formy. Vzhledem k výslovnému zákonnému ustanovení nelze formu uzavření manželství v Německu nahradit zahraniční formou, a to ani v případě, že je jí funkčně rovnocenná.

Spolkový soudní dvůr rovněž uvedl, že německý právní řád nezná obecné řízení o uznání manželství uzavřeného v zahraničí. Platnost takového manželství se posuzuje v rámci správního řízení o jeho zápisu do matriky. Pokud zápis nelze provést, manželství se v Německu považuje za neexistující, přičemž snoubenci mají možnost uzavřít nové manželství podle pravidel německého práva.

Spolkový soudní dvůr tak potvrdil závěry nižších instancí a uzavřel, že manželství nebylo v Německu platně uzavřeno, neboť nebyly splněny formální požadavky německého práva. Manželství uzavřené ve státě Utah tak netvoří překážku pro uzavření nového manželství v Německu.

Žofie Čermáková

Rakousko | Nejvyšší soudní dvůr | Usnesení ze dne 27. 5. 2024, 1 Ob 39/24b

Neuložení policejního zákazu vstupu do obydlí a přiblížení se může vést k odpovědnosti státu

Úplné znění rozhodnutí

Nejvyšší soudní dvůr se zabíral případem, v němž policejní orgány neuložily pachateli po prvním oznámeném násilném incidentu vůči oběti (pozdější žalobkyni) opatření na její ochranu, konkrétně zákaz vstupu do jejího obydlí a přiblížení se k ní. Pachatel se poté pokusil žalobkyni zavraždit. Žalobkyně se v následném řízení po státu domáhala náhrady újmy, která jí měla být způsobena mimo jiné právě neuložením zmíněných opatření pachateli. Nejvyšší soudní dvůr v tomto ohledu konstatoval, že policejní zákazy vstupu do obydlí a přiblížení se slouží k ochraně ohrožené osoby,

příčemž jejich zaviněné opomenutí může vést k nárokům z titulu odpovědnosti státu za újmu způsobenou jeho orgány při výkonu úředních povinností.

Žalobkyně (a zároveň dovolatelka) se stala v době, kdy jí bylo 16 let, obětí pokusu o vraždu. O tu se pokusil její bývalý přítel, který ji asi padesátkrát bodl nožem. Samotnému pokusu o vraždu předcházela asi roční vztah mezi žalobkyní a pachatelem, který se vyznačoval jeho žárlivostí, vyhrožováním a fyzickým násilím vůči ní. Žalobkyně následně vztah ukončila, ale po několika měsících s pachatelem znovu navázala kontakt. Ten jí však začal opětovně vyhrožovat násilím (mj. jí několikrát vyhrožoval pobodáním). Následně ji dne 12. 2. 2020 fyzicky napadl, v důsledku čehož nakrátko ztratila vědomí a utrpěla jasně viditelný otok a zarudnutí v oblasti oka. Žalobkyně následně o celém incidentu pověděla svojí matce, která kontaktovala policii. Policistům žalobkyně vypověděla, že ji pachatel v minulosti opakovaně udeřil, kopal a vyhrožoval jí. Policejní orgány následně zaslaly pachateli předvolání k výslechu, který se měl konat dne 5. 3. 2020. V reakci na podané trestní oznámení a přerušení kontaktu žalobkyně s ním pojal pachatel úmysl žalobkyni zavraždit, o což se pokusil výše zmíněným způsobem dne 27. 2. 2020 v jejím domě. Pachatel byl za své jednání odsouzen ke dvanáctiletému trestu odnětí svobody.

Žalobkyně před rakouskými soudy požadovala po státu (žalované) náhradu újmy způsobené jeho orgány, která jí měla vzniknout v důsledku zaviněné nečinnosti policistů. Namítala, že policisté byli po incidentu ze dne 12. 2. 2020 mimo jiné povinni nařídít pachateli zákaz vstupu do obydlí žalobkyně a přiblížení se k ní v souladu s § 38a zákona o bezpečnostní policii (*Sicherheitspolizeigesetz*, dále jen „SPG“); kontaktovat státní zastupitelství, aby mohlo nařídít zatčení pachatele zejména proto, že hrozilo akutní nebezpečí spáchání trestného činu; poučit žalobkyni o jejích právech jakožto oběti trestného činu a informovat ji o možnosti předběžného opatření na ochranu před násilím, respektive před domácím násilím. Žalobkyně tvrdila, že kdyby se policisté chovali v souladu se svými povinnostmi, nestala by se obětí pokusu o vraždu, a tedy by nedošlo k porušení jejích práv chráněných čl. 2 a čl. 8 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv.

Soud prvního stupně žalobě nevyhověl s tím, že žalobkyní tvrzená opomenutí nebyla v příčinné souvislosti s její újmou. Pokus o její vraždu totiž mohl být s jistotou odvrácen pouze uvalením vazby na pachatele (bez ní by totiž měl pachatel stále faktickou možnost trestný čin spáchat). Odvolací soud toto rozhodnutí potvrdil.

Nejvyšší soudní dvůr připomněl, že při uplatnění nároků plynoucích z odpovědnosti státu za újmu způsobenou jeho orgány odpovídá právní subjekt za jejich protiprávní a zaviněné jednání pouze tehdy, pokud porušená norma chování měla podle svého ochranného účelu zabránit vzniklé újmě. Zda (konkrétní) ustanovení trestního řádu slouží (také) k ochraně osoby poškozené trestným činem, je třeba posuzovat podle účelu úřední povinnosti. Například vazba z důvodu nebezpečí spáchání nebo opakování trestného činu přitom k takové ochraně (potenciálních) obětí slouží. V řízení o odpovědnosti státu musí poškozený nejen tvrdit a prokázat porušení práv ze strany státního orgánu, ale také to, že bez tohoto porušení práv by mu údajná újma nevznikla. Poškozený proto zásadně nese v tomto řízení rovněž důkazní břemeno ohledně příčinné souvislosti mezi událostí zakládající odpovědnost a vzniklou újmou. V případě opomenutí přitom příčinná souvislost chybí, pokud by stejná újma nastala, i kdyby byl daný úkon v souladu se zákonem učiněn. Nejvyšší soudní dvůr také připomenul, že v případě typických sledů událostí představují *prima facie* důkazy (*Anscheinsbeweis*) usnadnění dokazování a že podle ustálené judikatury v případě porušení ochranné normy není vyžadováno striktní prokázání příčinné souvislosti, neboť v těchto případech z *prima facie* důkazů vyplývá, že újma, které má být normou zabráněno, byla způsobena zakázaným jednáním.

Nejvyšší soudní dvůr konstatoval, že účelem uložení zákazu vstupu do obydlí a přiblížení se podle § 38a odst. 1 SPG je poskytnout (preventivní) ochranu potenciálním obětem násilí. Na namítanou újmu by se tedy měl vztahovat ochranný účel § 38a SPG. Nejvyšší soudní dvůr dále dovodil, že v daném případě byly splněny podmínky § 38a SPG, a policisté tedy byli povinni uložit zákaz vstupu do obydlí žalobkyně a přiblížení se k ní. Není přitom jasné, že by policisté toto

porušení povinnosti nezavinili. S ohledem na příčinnou souvislost mezi neuložením zákazu vstupu do obydlí žalobkyně a přiblížení se k ní a jí vzniklou újmou se dle Nejvyššího soudního dvora uplatní usnadnění dokazování v podobě *prima facie* důkazu. Žalobkyni totiž vznikla právě ta újma, jejímuž vzniku mělo být zabráněno nařízením zákazu vstupu do obydlí a přiblížení se. Nejvyšší soudní dvůr dovodil, že samotná existence této právní úpravy odůvodňuje závěr, že osoba podléhající normě bude zpravidla dodržovat uložené zákazy vydané na jejím základě, které jsou provázeny doprovodnými kontrolami a hrozbou následků v případě nedodržení, a tedy tyto zákazy jsou obvykle schopny účinně odvrátit nebezpečí. To svědčí ve prospěch závěru, že pachatel by i v tomto konkrétním případě zákaz vstupu do obydlí a přiblížení se dodržel. Žalovaná by tedy musela vyvrátit *prima facie* důkaz tím, že by vážně zpochybnila pachatelovo dodržení předmětných zákazů. Oproti závěru prvostupňového soudu však k vyvrácení nestačí pouhé poukázání na skutečnost, že i přes vydaný zákaz vstupu do obydlí a přiblížení se by pachatel stále fakticky mohl trestný čin spáchat. Dle Nejvyššího soudního dvora by měly nižší instance posoudit, zdali existují vážné pochyby o dodržení zákazů pachatelem. Nejvyšší soudní dvůr se tedy rozhodl rozhodnutí nižších soudů zrušit a vrátil jim věc k dalšímu řešení.

Nejvyšší soudní dvůr dále konstatoval, že odpovědnost státu naopak nebylo možné dovodit z důvodu porušení povinnosti informovat oběť o jejích právech, jelikož splnění těchto informačních povinností nebylo způsobilé pokusu o vraždu žalobkyně zabránit. Informační povinnost totiž má za cíl informovat oběť o jejích procesních právech, žalobkyni ale v souvislosti s těmito právy žádná újma nevznikla. Nejvyšší soudní dvůr se dále s ohledem na povinnost policie neprodleně kontaktovat státní zastupitelství ohledně možného zatčení pachatele vyslovil v tom smyslu, že i v tomto ohledu chybí zjištění nižších soudů o hypotetickém kauzálním průběhu událostí. Oznamovací povinnost policie vůči státnímu zastupitelství podle § 100 odst. 2 věty druhé rakouského trestního řádu (*Strafprozeßordnung*) má rovněž za cíl zabránit poškození právních zájmů potenciálních obětí.

Jana Zápotocká

Rakousko | Nejvyšší soudní dvůr | Usnesení ze dne 23. 9. 2024, sp. zn. 7Ob116/24w

K mezinárodní příslušnosti soudů v případě kolidujících prorogačních doložek

Úplné znění rozhodnutí

Rakouský Nejvyšší soudní dvůr se ve svém rozhodnutí vyjádřil k mezinárodní příslušnosti soudů v situaci, kdy mezi sebou strany sporu měly platně uzavřeno více vzájemně si odporujících prorogačních doložek. Dospěl k názoru, že v případě platného uzavření vzájemně si odporujících doložek o příslušnosti nemůže být ani jedné z nich dána přednost, a dochází tím k neplatnosti všech.

Spor vznikl mezi rakouskou stavební společností jako žalobkyní a německou subdodavatelskou společností jako žalovanou, které spolu dne 2. 6. 2022 uzavřely tzv. hlavní smlouvu (*Werkvertrag/Hauptauftrag*) ohledně stavebních

prací na klinice v Německu. Tato smlouva obsahovala na titulní stránce prorogační doložku zakládající výlučnou příslušnost německých soudů. Součástí smlouvy byl také jednací protokol ze dne 21. 4. 2022, ve kterém byla také sjednána příslušnost německých soudů. Stejně tak bylo Německo určeno jako místo plnění.

Během smluvního vztahu byly v roce 2023 uzavřeny dodatky, v nichž byla na titulní straně uvedena příslušnost soudu v Linci v Rakousku. Tyto dodatky byly řádně podepsány oběma stranami. Později podala žalobkyně žalobu k rakouskému soudu a domáhala se deklarace trvání smluvního vztahu a náhrady škody z důvodu vadného plnění žalované. Tvrdila přitom, že dodatky představovaly novou dohodu o příslušnosti. Žalovaná naproti tomu namítla nedostatek mezinárodní příslušnosti rakouských soudů s odkazem na původní ujednání.

Rakouský prvostupňový soud žalobu zamítl z důvodu mezinárodní nepřislušnosti. Odvolací soud rozhodnutí potvrdil a nepřipustil řádný opravný prostředek. Žalobkyně následně podala mimořádný opravný prostředek k rakouskému Nejvyššímu soudnímu dvoru.

Při právním posouzení vyšel Nejvyšší soudní dvůr ze znění čl. 25 odst. 1 nařízení Brusel I bis²⁰, z něhož vyplývá, že předpokladem pro uzavření dohody o příslušnosti je to, že prorogační doložka byla skutečně předmětem dohody mezi stranami. Tato dohoda musí být jasně a jednoznačně vyjádřena. Má být totiž zajištěno, že mezi stranami skutečně panuje shoda.

Dále Nejvyšší soudní dvůr připomněl, že podle ustálené judikatury Soudního dvora Evropské unie²¹ je třeba při výkladu prorogačních doložek uplatnit přísný formální přístup, a to právě z důvodu zajištění právní jistoty a předvídatelnosti.

Nejvyšší soudní dvůr se tak soustředil na otázku, zda novější dodatky ke smlouvě obsahovaly dostatečně určité a vzájemně potvrzené ujednání stran o změně mezinárodní příslušnosti. Narozdíl od soudu prvního stupně konstatoval, že vzhledem k tomu, že oba dodatky byly řádně podepsány, nelze tvrdit, že by s nimi některá ze stran nedala souhlas. V projednávaném případě proto šlo o dvě odporující si prorogační doložky, z nichž každá jednotlivě splňovala formální požadavky čl. 25 odst. 1 nařízení Brusel I bis. Protože však nebylo možné určit, která z nich má přednost, a nebylo zřejmé, že by strany chtěly výlučně sjednat jen jeden konkrétní soud, došlo ke kolizi, která měla za následek neplatnost všech dohod o příslušnosti. Nešlo tak o více platných doložek, ale o faktickou absenci jakékoli účinné dohody o příslušnosti.

Jelikož neexistovala žádná platná prorogační doložka a ostatní kritéria pro určení mezinárodní příslušnosti (zejména místo plnění a sídlo žalované) směřovala do Německa, rakouské soudy nebyly mezinárodně příslušné. Nejvyšší soudní dvůr se proto ztotožnil se závěrem soudu nižšího stupně s tím, že k projednání žaloby jsou příslušné německé soudy.

Žofie Čermáková

²⁰ Nařízení evropského parlamentu a rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech.

²¹ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 14. 12. 1976, Estasis Salotti, C-24/76, bod 7.

Další novinky ve vztahu k vrcholným soudům

Mezinárodní Newsletter francouzského Kasačního soudu č. 4

[Mezinárodní Newsletter Kasačního soudu \(anglicky\)](#)

[Mezinárodní Newsletter Kasačního soudu \(francouzsky\)](#)

Francouzský Kasační soud vydal v březnu tohoto roku již čtvrté číslo svého mezinárodního Newsletteru. Cílem Newsletteru je podpořit soudní dialog a usnadnit výzkum v oblasti srovnávacího práva. Je dostupný zdarma na internetových stránkách Kasačního soudu v anglickém a francouzském jazyce.

V tomto čísle, stejně jako v těch předchozích, naleznete výběr komentovaných rozhodnutí Kasačního soudu s přeshraničním prvkem. Zaujmout tentokrát mohou například rozhodnutí týkající se náhradního mateřství. Konkrétně se Kasační soud ve dvou svých rozhodnutích z října 2024 zabýval podmínkami výkonu cizích rozhodnutí o určení rodičovství dítěte narozeného na základě smlouvy o náhradním mateřství a účinky spojenými s výkonem takového rozhodnutí.²² Na tato rozhodnutí pak Kasační soud navázal ve svém rozsudku z listopadu 2024, v němž se věnoval otázce absence biologické vazby mezi dítětem a zamýšleným rodičem, přičemž dospěl k závětu, že tato nebrání výkonu cizího rozhodnutí o určení rodičovství.²³ V dalším zajímavém rozsudku Kasační soud posuzoval otázku platnosti závěti sepsané v jazyce, kterému zůstavitel nerozuměl.²⁴ Dovodil, že pokud je taková závěť sepsána notářem s pomocí tlumočníka, může tento dokument zůstat platný jako mezinárodní závěť za podmínky, že právo, kterým se řídí notář pověřený sepsáním závěti, použití tlumočníka povoluje.

Součástí tohoto Newsletteru je dále mimo jiné představní úseku francouzského Kasačního soudu zodpovědného za evidenci podání a vedení spisů, přičemž je blíže popsáno jeho vnitřní členění a jednotlivé úkoly, které plní.

Stejně jako v minulých číslech i tentokrát nechybí informace o databázi, v níž Kasační soud zveřejňuje oficiální překlady svých významných rozhodnutí do anglického jazyka.²⁵

Anna Čermáková

²² Rozhodnutí Kasačního soudu ze dne 2. 10. 2024, dostupné v anglickém jazyce [zde](#) a ve francouzském jazyce [zde](#) a [zde](#).

²³ Rozhodnutí Kasačního soudu ze dne 14. 11. 2024, dostupné v anglickém jazyce [zde](#) a ve francouzském jazyce [zde](#).

²⁴ Rozhodnutí Kasačního soudu ze dne 17. 1. 2025, dostupné v anglickém jazyce [zde](#) a ve francouzském jazyce [zde](#).

²⁵ Databáze je dostupná [zde](#).

PŘIHLÁŠENÍ K ODBĚRU BULLETINU

V případě zájmu o zasílání Bulletinu na Vaši e-mailovou adresu se můžete přihlásit k odběru na internetových stránkách Nejvyššího soudu [zde](#).

Redakce

Mgr. Bc. Anna Čermáková (vedoucí)

Mgr. David Anděl

Mgr. Bc. Jan Bena

Mgr. Žofie Čermáková

Mgr. Eva Koziorková

Mgr. Patrik Provazník

Mgr. Jana Zápotocká

Příspěvky nejsou oficiálními vyjádřeními Nejvyššího soudu.

© Nejvyšší soud, ISSN 2464-8531